

laiškai lietuviams

1973
gruodis
december
11

KANTRYBĖS IR KRIKŠČIONIŠKOSIOS MEILĖS	Redaktorius	361
CHARIZMATINIS SAJŪDIS	Ses. Ona Mikailaitė	363
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XI)	Br. Krištanavičius, S.J.	369
GYVENIMO MOZAIKA	Vytautas Kasnis	374
PIRMIEJI ŽODŽIAI DIEVUI (eil.)		378
EILĖRAŠČIAI	Danguolė Sadūnaitė	379
PROF. A. SALIO ĮNAŠAS LIETUVIŲ KALBOS MOKSLUI IR PRAKTIKAI	Prof. P. Jonikas	380
VIŠČIUKAS BE GALVOS	Viktoras Nakas	382
TIK SUAUGUSIEMS!	J. Paliliūnas	384
JAUNA LIETUVAITĖ — TEATRO ŽVAIGŽDĖ	J. V.	385
JIS IR JI ŠEIMOS ŽIDINY	Juozas Prunskis	386
LAIMĖS ŽAIŽAROS	Zenta Tenisonaitė	388
TĖVYNĖJE	Danutė Bindokienė	389
FILMAI	Juozas Prunskis	391
1973 M. TURINYS		394

Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas
religinės ir tautinės kultūros žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai:
Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas
Kasniūnas, Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė.
Administracija: Petras Kleintotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė.
Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636.
Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam,
Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina
50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published
monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit
Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois
60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second
class postage paid at Thompson, Connecticut 06277.

Religinės ir tautinės kultūros žurnalas

KANTRYBĖS IR KRIKŠČIONIŠKOSIOS MEILĖS!

Kalėdų metu visi daug kalbame apie ramybę ir taiką. Jos visi trokštame, bet ne visi ir ne visur ją randame. Modernioji civilizacija yra atnešusi žmonijai daug gerovės, bet nemaža ir triukšmo. Nėra norimos taikos nei tarp tautų, nei tarp atskirų žmonių. Mes, gyvendami Amerikoje, matome, kad, neminint jau kitų ramybės trukdytojų, labai ją drumsčia ir toji nelemta rasinė problema. Baltieji nekenčia juodųjų, juodieji — baltųjų. Visiems nerimą kelia klausimas, kada ir kaip toji problema baigsis.

Rasinė problema Amerikoje prasidėjo tada, kai buvo atvežtas iš Afrikos pirmasis negras ir parduotas baltajam vergauti. Tas baltasis greičiausiai buvo krikščionis. Filadelfijoje didieji Amerikos kūrėjai iškilmingai pareiškė, kad visi žmonės yra sutverti lygūs. Ar ne keista? Juk ne vienas jų tada turėjo būrį juodųjų vergų! Argi juos laikė lygiais su baltaisiais? Tikriausiai ne. Tur būt, jų visai žmonėmis nelaikė, o tik savo "kilnojamuoju turtu".

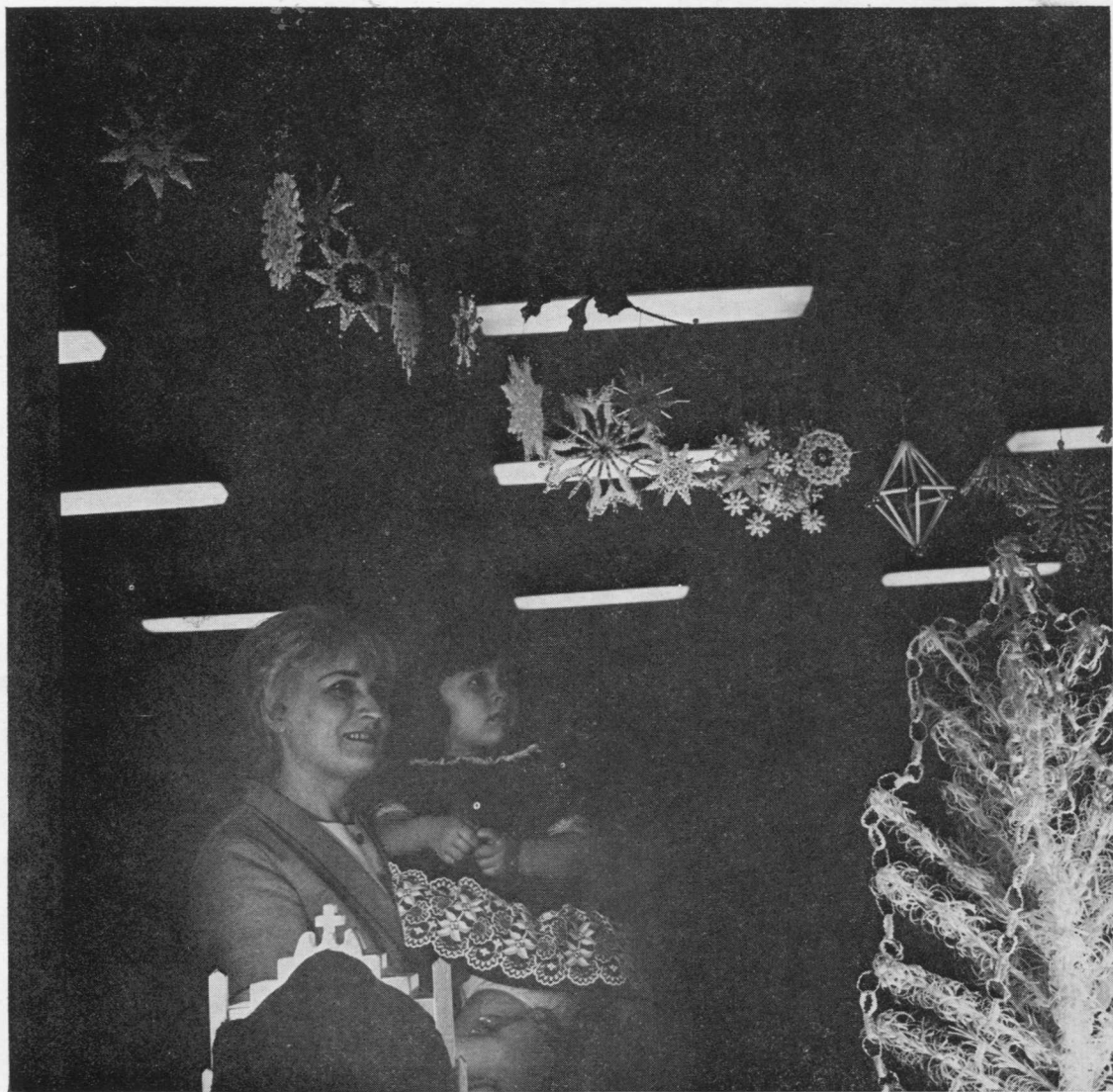
Linkolnas vergiją panaikino popieriuje, bet jos nepanaikino praktiškame Amerikos gyvenime. Vergija čia tęsėsi per du šimtmečius. Juk ir kai kurie paskutiniai Amerikos prezidentai turėjo juodųjų vergų. Gal jų nevadino vergais, o tik darbininkais, bet ar su jais visuomet buvo elgiamasi taip, kaip su žmonėmis, kurie "sutverti lygūs"?

Pirmiau jiems nebuvo jokios kitos išeities, tik sukandus dantis kentėti nuo pono bizūno, panašiai kaip caro laikų Lietuvos baudžiauninkams. Bet paskui, kai jie pajuto daugiau laisvės, kai jų skaičius padidėjo, jie pakėlė galvas, užsidegė kerštu prieš baltuosius ir pradėjo kovą. Visi žinome, kad toji kova dažnai labai nekultūringa, žiauri, žvėriška, bet ką reikia dėl to kaltinti? Dabartiniu žvėriškumu atsilyginama už buvusįjį. Žinoma, tai žema, nekrikščioniška, bet ar jiems krikščionys per tuos du šimtmečius rodė krikščionišką pavyzdį? Ar juos savo veiksmais mokė krikščioniškų principų?

Dabar Amerikos valdžia labai susirūpino, nusigando ir nežino, ką daryti. Garsiai trimituoja apie integraciją, važinėja vaikus autobusais iš vienos mokyklos į kitą, lanktosi ir gerinasi juodukams, bet naudos iš to maža. Daugumas negrų visai apie integraciją negalvoja ir jos nenori. Jie tik nori atsikeršyti baltiesiems, išstumti juos iš gerėnių kvartalų, užimti jų gyvenamąsias vietas.

Tad ko čia reikia? Kantrybės ir krikščioniškosios meilės! Krikščioniškoji meilė yra vienintelis vaistas pamažu naikinti tuos per du šimtmečius susikaupusius neapykantos nuodus. Bet būtų naivu manyti, kad tie vaistai staiga stebuklus padarys. Per porą metų neatitaisysi dviejų šimtmečių žiaurumo ir skriaudos.

Liet. Foto Archyvo nuotr.

Visiems mieliems "Laiškų Lietuviams" skaitytojams, rėmėjams ir bendradarbiams linkime tos ramybės ir taikos, kurią visiems geros valios žmonėms atnešė Betliejuje gimęs Kūdikis.

Kalėdinė nuotaika telydi mus per visus 1974 metus!

Redakcija, Administracija ir Leidėjai

CHARIZMATINIS SĄJŪDIS

SESUO ONA MIKAILAITĖ

Prieš maždaug šešerius metus katalikiškoje padangėje pasirodė nauja kometa, kuri kelia nemažą susirūpinimą rimtai mąstančių žmonių tarpe. Tai charizmatinis sąjūdis, populiariai vadinamas sekminininkų sąjūdžiu. Apie jį jau yra rašę daugumas katalikiškų laikraščių bei žurnalų ir apie jį sklinda įvairūs palankūs ir nepalankūs gandai. Kas jis yra? Iš kur jis atsirado? Ką gero ar blogo gali įnešti į smarkokai siūbuojantį Petro laivą, dar neaprimusį nuo povatikaninių audrų? Šio straipsnelio tikslas — duoti trumpą istorinę šio sąjūdžio apžvalgą ir kritišką jo įvertinimą.

Pirmiausia pažvelkime į sekminininkų istoriją bei statistiką. *Senieji sekminininkai* (amerikiečių spaudoje vadinami "classical pentecostals"), šio sąjūdžio pradininkai Amerikoje, kuri yra jų gimtinė, reiškiasi nuo 1906. JAV jų dabar yra apie keturi milijonai. Sekminininkų literatūra labai pabrėžia skaičius, bet jų duodamus duomenis sunku patikrinti. Manoma, kad šiuo metu visam pasauliui yra apie 10 milijonų sekminininkų. Europoje jų skaičiai sparčiausiai auga Italijoje ir Rusijoje. Prancūzijoje, Norvegijoje ir kituose Europos kraštuose sekminininkai yra gausiausi iš vadinamųjų "nepriklausomų" bažnyčių (free churches). Pietų Amerikoje sekminininkų yra keturis kartus daugiau negu kitų protestantų. Čilėje, pavyzdžiui, keturiolika procentų visų gyventojų priklauso sekminininkams, vadinasi, 700,000 narių iš 835,000 protestantų iš viso.

Neosekminininkai arba *naujieji sekminininkai* atsirado po 1950 m., kai vyko šio sąjūdžio atgimimas ir kai jis paplito tradicinių protestantų tarpe. Jau 1960 m. sąjūdis buvo gerokai išisaknijęs istorinėse protestantų bažnyčiose, t.y. liuteronų ir episkopalų, o baptistai, presbiterijonai ir metodistai taip pat buvo gerokai paliesti. Šiuo metu atrodo, kad presbiterijonai palankiausiai

žiūri į sekminininkų veiklą. Labiausiai ja susirūpinę ir nepatenkinti bene bus episkopalai. 1963 m. gerai žinomas episkopalų vyskupas Pike sudarė komisiją tirti sekminininkų doktrinai bei veiklai, o pats išleido ganytojišką laišką pasauliečiams ir kunigams, priklausantiems episkopalų tikybai. Presbiterijonai taip pat yra darę studijų ir išleidę literatūros tuo klausimu. Jų pranešimas yra pozityviausias iš visų šiuolaikinių protestantų veikalų apie sekminininkus. Kiek šiuo metu yra protestantų sekminininkų, sunku pasakyti. Statistikos niekur neradau.

Katalikų sekminininkų yra daugiau kaip šimtas tūkstančių, o kiti mano, jog šiemet jų skaičius siekia ketvirtį milijono. Ir vėl tikslią statistiką sunku gauti. Katalikų sekminininkų mėnesinis žurnalas "New Covenant" turi 22,000 tiražą ir skelbiasi pasiekęs 90 kraštų. Š.m. birželio 1-3 dienomis Notre Dame universitete, Indianoje, vyko katalikų sekminininkų metinis suvažiavimas, kuriame dalyvavo daugiau kaip 20,000 asmenų, apie 700 kunigų, 5-6 vyskupai ir 1 kardinolas — belgas Suenens. Suvažiavime buvo atstovaujama 25 pasaulio kraštams iš visų žemynų, išskyrus Antarktiką. Kuriama tarptautinė organizacija Amerikos katalikų sekminininkų vadų iniciatyva.

Šios trys sekminininkų grupės aiškiai skiriasi viena nuo kitos, bet taip pat yra ryšys tarp jų — ir istorinis, ir ekumeninio bendravimo. Įdomu, kad senieji sekminininkai mažiausiai nori tą ryšį pripažinti ir labiausiai nepasitiki bendravimu su kitais.

Kadangi sekminininkai yra sparčiausiai auganti religinė, krikščioniška bendruomenė, įdomi savo kultūrinėmis, psichologinėmis bei religinėmis apraiškomis, į ją jau yra atkreiptas visuomenės bei įvairių sričių mokslininkų dėmesys. Svarbesnieji vertinimai, padaryti nesekminininkų mokslininkų, yra Nils Bloch-Hoell, "The Pentecostal

Movement" (New York, 1964) ir Walter J. Hollenweger vieno tomo veikalas, kuris yra santrauka dešimties tomų enciklopedinės studijos, išleistos šveicarų pastoriaus. Apie katalikus sekminininkus gal objektyviausiai rašo Kilian McDonnell, benediktinas teologas. Jis dalyvavo studijinėje antropologų komisijoje iš Minnesotos Universiteto, kuri atliko mokslinę sekminininkų studiją, apimančią JAV, Pietų Amerikoj ir Europoje gyvenančius sekminininkus. Tos studijos pranešimo santrauka pasirodė 1968 m. "Journal for the Scientific Study of Religion" ir taip pat ruošiamą knygą, kurioj surinkti duomenys bus pilnai išdėstyti.

Pats McDonnell yra rašęs apie sekminininkus įvairiuose katalikiškuose žurnaluose ir išleidęs labai įdomią knygutę "Catholic Pentecostalism: Problems in Evaluation", 1971 m. McDonnell niekad nėra priklausęs sekminininkams, bet yra dalyvavęs jų pamaldose, susirinkimuose ir t.t. Iš katalikų sekminininkų tarpo stipriausi rašytojai (moksliniu ir teologiniu atžvilgiu) yra kun. Edward O'Connor, jėzuitas Donald L. Gelpi ir pasaulietis teologas Kevin Ranaghan.

SEKMINININKAI — SAJŪDIS AR SEKTA?

Taigi atrodo, kad turime reikalą su gan plataus masto religine apraiška. *Life, Time, Newsweek, U.S. News & World Report* žurnalai yra dėję straipsnius apie sekminininkų veiklos įvairius aspektus. Krikščioniškame pasaulyje sekminininkai kelia šiek tiek susirūpinimo, baimės ir paprasto smalsumo. Teologai mandagiai ginčijasi, ar sekminininkai turėtų būti vadinami religiniu sąjūdžiu ar sekta. O kai kurie geros valios žmonės baiminasi, kad štai atsirado dar viena moderniųjų laikų erezija, mus, jau ir taip nusikamavusius žmonelius, toliau kankinti. Kaip čia iš tikrųjų yra?

Sekminininkai (senieji) niekuomet nepasizymėjo stipria teologija nei gera bibline egzegeze. Ne ta yra jų stiprybė ir ne dėl to jų skaičiai taip auga. Sekminininkai labai pabrėžia Šv. Dvasios veikimą pasaulyje, žmoguje — tiesiog akivaizdiniu, apčiuopiamu būdu. Jie tiki, kad be vandens krikš-

to (jie pripažįsta du sakramentus — krikštą ir komuniją, bet jų sakramentinė doktrina labai miglota) žmogus dar turi prašyti ir gauti Šv. Dvasios krikštą, nes taip pažadėta Šv. Rašte (žiūr. šv. *Povilo laiškus* ir *Apaštaly darbų knygą*). Šis Šv. Dvasios krikštas nėra sakramentinis; jis gali įvykti bet kur ir bet kada, be ar su žmogiškuoju tarpininku. Gavęs Šv. Dvasios krikštą, dar vadinamą antruoju palietimu ("the second touch") arba paprastai malone ("the blessing"), žmogus pasikeičia taip radikaliai, kaip apaštalai Sekminių dieną. Geras krikščionis be Šv. Dvasios krikšto taip kalbėtų apie Dievo veikimą savo gyvenime: "Aš tikiu, kad Dievas tikrai yra ir veikia mano gyvenime". O po Šv. Dvasios krikšto: "Aš žinau, kad Dievas tikrai yra ir veikia mano gyvenime". Sekminininkų credo yra paprastas ir nesudėtingas. Ne teologija juos skiria nuo kitų krikščioniškų bendruomenių. Tad daugumas teologų sutinka, kad sekminininkai (senieji, naujieji ir katalikai) nėra sekta, bet, tiksliau — sąjūdis. Nors senieji sekminininkai dėl persekiojimų atsiskyrė nuo savo tradicinių Protestantų bažnyčių, naujieji sekminininkai dažniausiai nenori ir nebando pasitraukti, nebent jiems priešinga reakcija tampa nebepakeliama. Tačiau tokios neapykantos, kaip dvidešimto šimtmečio pradžioje, sekminininkams besisteigiant Topeka, Kansas, dabar retai tenka užtikti.

Katalikų Bažnyčioje šis sąjūdis dabar vadinamas "charizmatiniu atsinaujinimu", (vardas paimtas nuo žodžio "charizma" t.y. Šv. Dvasios dovana, patepimas kuriam nors darbui Kristaus Kūne-Bažnyčioje) nors populiariai dažnokai galima sutikti pavadinimą: katalikai sekminininkai. Katalikai pastarojo šiek tiek vengia, nes viešojo opinija tiek Amerikoje, tiek kitur, sekminininkų nėra labai aukštai vertinusi. Jie įsigijo nekoki vardą iš dalies dėl įvairių gandų apie jų nepaprastą pamaldą ar kitokius neįprastus apsiėjumus, iš dalies dėl to, kad pirmieji sekminininkai buvo paprasti, nemokyti kaimo žmonės, nepasizymėję aukšta kultūra bei išsilavinimu. Dabar, po 60 metų, visa tai yra gerokai pasikeitę, bet sekminininkus

tebelydi tamsokas šešėlis, nes daug kam trūksta tikslų žinių apie to sąjūdžio tikrąją prasmę.

KAIP SAJŪDIS ATsirado KATALIKUOSE

Charizmatinio sąjūdžio pradžia buvo universiteto bendruomenėse: Duquesne (Pittsburgh, Penn.), paskui Notre Dame (Notre Dame, Ind.), o vėliau paplito ir Michigan State universitete (East Lansing), Iowa State universitete, Holy Cross kolegijoje (Worcesteryje). Įsijungė teologijos profesoriai, taip pat fizikos, istorijos ir kiti doktoratus ruošią studentai ar šiaip universitetus lankantis jaunimas. (Reikia pažymėti, kad nei anuomet, nei dabar sąjūdis nėra vien jaunimo. Jaunimo yra gal apie trečdalis, daugumas — žmonės tarp 30-40 m. amžiaus pasauliečiai su šeimomis.)

1966 m. pavasarį du pasauliečiai, kurie dirbo Duquesne universitete, Šv. Dvasios kunigų vedamame, įvairiuose liturginiuose, dvasiniuose ir apaštalavimo užsimojimuose buvo nusiminę savo darbo nesėkmingumu, studentų indiferentizmu. Jiems tai bediskutuojant, įstrigo mintis, kad jų pastangos nėra tiek mažai vaisiaus, kai, pavyzdžiui, pirmieji krikščionys, tokie negausūs ir menkai pasiruošę bei nuolatinių persekiojimų varginami, įstengė apkrikštyti Romos imperiją ir dar daugiau. Šie abu vyrai (paruošę magistro laipsnius iš teologijos ir studijavę geruose Europos universitetuose) susitarė ir pasiryžo vienas už kitą melstis, kad abu gautų reikalingas Šv. Dvasios dovanas savo darbą sėkmingiau tęsti. Abu kasdien pakartodavo Sekminių dienos sekvencijos žodžius: "Ateik, Šv. Dvasia"... Savo sutartį jiedu išlaikė ligi 1967 m. Tada per vienas rekolekcijas apie 20 žmonių — profesorių ir studentų — patyrė Šv. Dvasios krikštą. Apie jo galimybę kai kurie suinteresuoti profesoriai buvo sužinoję iš dabar gana populiarios knygos "The Cross and the Switchblade" ir pasikalbėję su keliais senųjų sekmininkų vadais, tarp jų David Wilkerson, minėtos knygos autoriumi.

Praėjus keliems mėnesiams po šio įvykio, keli jauni vyrai, kurie apaštalavo stu-

dentų tarpe Notre Dame universitete, gavo neįprastą laišką nuo savo draugo iš Duquesne universiteto. To laiško turinys buvo maždaug toks: "Staiga atsidūrėme tokioj krikščioniškojo gyvenimo plotmėje, kurią dvasinės knygos vadina normalia, bet kurios niekadros praktiškai nebuvo patyrę, nė nesitikėję. Mūsų tikėjimas pilnas naujos gyvybės. Tai jau nebe tikėjimas, o labiau žinojimas. Staiga visas atgamtinis pasaulis virto tikresniu ar artimesniu, net negu gamtinis, užčiuopiamas. Trumpai sakant, Kristus yra mums tikras, gyvas asmuo veikęs mūsų gyvenime. Malda ir sakramentai tapo mūsų kasdiene duona, o jau nebe sunkia, prisivertimo reikalaujančia pareiga. Niekad nemaniau, kad taip galėčiau užsi-degti meile Šv. Raštui, Bažnyčiai, noru apaštalauti ir kitiems nešti Kristaus šviesą".

Šio laiško autorius buvo visiems žinomas kaip rimtas, aiškaus proto ir į kraštutinumus nesimetęs teologijos fakulteto narys. Jis buvo vienas iš pirmųjų katalikų, patyrusių Šv. Dvasios krikštą.

Nuo pat pradžios sąjūdis patraukė žmones iš įvairių universitetų teologijos fakultetų, kurie davė jam tvirtai pagrįstas gaires. Ir dabar į sąjūdį įsijungę katalikai teologai susirenka kasmet toliau studijuoti ir aiškinti įvairius teologinius klausimus, surištus su sąjūdžiu, Katalikų Bažnyčios mokslo rėmuose. (Du labiausiai diskutuojami klausimai — tai Šv. Dvasios krikšto ryšys su vandens krikštu ir kalbų dovana mūsų laikais.) Šis rūpestis sveiku ir neiškrypsiu mokslu ligi šiol išlaikė sąjūdį nuo doktrinos klaidų. Bet, žinoma, tai negarantuoja, kad katalikams sekmininkams pasisėks išvengti visų klaidų, kurios vargino senųjų sekmininkų bendruomenes.

Iš universitetų sąjūdis paplito į parapijas, moterų bei vyrų vienuolynus. Keli trapistų vienuolynai su savo viršininkais yra įsijungę. Vienas trapistas, Osowski, yra parašęs išsamų straipsnį apie visą sekmininkų išsivystymo istoriją, skirtą vienuolėms leidžiamam žurnalui. Sąjūdis yra ypatingai stiprus parapijose Michigan valstybėje (Ann Arbor) ir apie St. Louis, nors šiuo

metu katalikų sekminininkų grupių galima rasti per visą Ameriką.

KODĖL SAJŪDI SUNKU VERTINTI?

Sunkoka objektyviai katalikiškąjį charakteristinį sąjūdį vertinti, nes senųjų sekminininkų blogos viešosios opinijos pėdsakai tebėra žymūs. Žmonės, kurie nepažįsta sąjūdžio iš vidaus, beveik visuomet sprendžia pagal viešąją opinią, ir tas jų vertinimas dažniausiai būna gerokai šališkas ir neigiamas. Toliau, tiek protestantai, tiek katalikai religinių išgyvenimų, surištų su visokiomis jausminėmis nuotakomis, bijosi. Katalikai tą baimę yra paveldėję iš Jono nuo kryžiaus ir Teresės avilietės raštų (abu gyveno šešioliktame šimtmetyje ir bendradarbiavo karmelitų vienuolijos dvasios atgavinyje), kuriuose abu smerkia visokius religinius išgyvenimus, nors abu mistikai kaip tik atkreipė savo bendraamžių dėmesį ekstazėmis ir kitomis nepaprastomis būsenomis. Jų griežtumas gali būti išaiškinamas tuo, kad tuo metu Ispanijoje reikėsi daug neišsakyti plauko mistikų, kurie įvairiais triukais mulkino žmones. Pagaliau kvietizmo (atsiradusio septynioliktame šimtm. Ispanijoje Miguel de Molinos įtakoje ir pabrėžiančio žmogaus pasyvumą Dievo rankose) pasmerkimas Ispanijoje ir Prancūzijoje paliko ilgą šešėlį ant mistinių išgyvenimų aplamai.

Protestantai baidosi pietizmo (taip pat kilusio septynioliktame šimtmetyje ir pervertinančio jausmo rolę religijoje), kuris jiems kvepia individualizmu, paviršutinišku jausmingumu, sensacijų ieškojimu ir panašiai. Taigi, ir jie linkę įtarti religinius išgyvenimus dėl jausminio kraštutinumo baimės.

Tam tikras sveikas skepticizmas išsugvoja žmogų nuo perdėjimų, bet, antra vertus, visi mes vertiname savo giliai išgyventus religinius patyrimus ir jaunimą bandomė įkvėpti Pascal, Claudel, Maritain bei mūsų gerbiamųjų šventųjų Dievo atradimo bei jo artumos pajutimo momentų aprašymais. Reikia integruoti jausminę patirtį į religinio gyvenimo visumą, kur ji aiškiai

turi imti antraeilę, bet vis dėlto svarbią vietą. Bet kokio religinio jausmo baimingas atmetimas gali privesti prie savotiško iškrypimo, kuris ne mažiau žalingas kaip sveiko proto arba doktrinos iškrypimai. Nuo tokių baimių sekminininkų sąjūdžio vertinimui tenka gerokai nukentėti, nes jis kaip tik pabrėžia, kad galima ir reikia patirti Dievo veikimą ir jo artumą.

Sociališkai priimtino elgesio normos taip pat trukdo objektyviam vertinimui. Daugumai mūsų laikų ir aplinkos žmonių kalbėjimas kalbomis, pranašavimas, net plojimas, giedant religines giesmes, nėra priimtinas elgesys. Socialinio elgesio normos, aišku, turi savo vietą bei vertę, bet taip pat būtų galima paklausti, kas gi liktų iš Kristaus evangelijos, jei jo žodžiai būtų vertinami pagal šių laikų priimtino socialinio elgesio normas.

Negalima daryti teisingo sprendimo, kol nėra aiškiai suprasta klausimo esmė. Sekminininkų sąjūdžio esmė nėra, ar šiais laikais gali būti kalbėjimas kalbomis, kaip pirmąją Sekminių dieną, bet ar yra įmanomas pilnutinis krikščioniškas gyvenimas, įkvėptas ir vedamas Šv. Dvasios, kurios dovanos akivaizdžiai reiškiasi žmogaus gyvenime. Dėl to, kad nedalyviai dažnai užsikabina už įvairių paviršutiniškų apraiškų, kurias sąjūdžio dalyviai nelaiko tokiais svarbiomis, vertinimas būna klaidingas.

Į sekminininkus dažnai šnairuojama, nes įsivaizduojama, kad jų maldos susirinkimai pernelyg jausmingi ir nedisciplinuoti. Kiek teko matyti, toji grupinė malda savo išorinėmis išraiškomis neturėtų atbaidyti nė vieno kultūringo asmens. Tiesa, jie yra šiek tiek gyvesni, spontaniškesni negu liturginės pamaldos daugumoje bažnyčių, bet tai ne būtinais peiktinas dalykas. Be to, sekminininkai jokių būdu neatmeta liturginių pamaldų, bet jose dalyvauja, gal būt, uoliau negu eiliniai katalikai. Maldos susirinkimai neužima liturgijos vietos ir nelaiko jai konkurencija.

Toliau pačias Šv. Dvasios dovanas — dvasių atskyrimą, išmintį, pranašavimą, kalbėjimą kalbomis, mokymą sunku grynai

A. Kezio, S.J. nuotr.

žmogiškai vertinti. Tas dovanas galima studijuoti psichologiniu, sociologiniu ir ekonominiu atžvilgiu. Visa tai duoda daugiau žinių ir priveda prie tam tikrų išvadų. Tačiau Šv. Dvasios dovanos yra dvasinis dalykas ir turi būti suprantamas dvasiškai. Šv. Povilas yra aiškiai pasakęs, kad tai, kas yra iš Dvasios, nebus pasaulio suprasta bei priimta. Taigi, ir žmogiškasis sprendimas yra ribotas šiuo atžvilgiu. Tegalima spręsti dovanų vertę iš vaisių apdovanotųjų gyvenime.

Kai kas mano, kad sekminininkai siekia nuversti organizuotas bažnyčias. Kai kas bijo, kad jei bus priimama Šv. Dvasios ir jos dovanų doktrina, kur tada atsidurs tradicinės bažnyčios? Ar tai reiškia, kad ligi šiol jos neturėjo malonės pilnumos ir dvasinio gyvenimo tikrųjų gelmių?... Pirmiausia, čia reikia prisiminti, kad sekminininkai neteigia, jog negavę Šv. Dvasios krikšto negali džiaugtis Šv. Dvasios veikimu savo gyvenime. Jie teigia, kad žmogus dar gali

gauti Šv. Dvasios veikimo *pilnumą*. O vis dažniau ir dažniau girdimos indiferentizmo aimanos visose krikščioniškose bažnyčiose priverčia pagalvoti, kodėl mums taip pritrūko entuziazmo, jėgos ir drąsos, kuria degė pirmieji krikščionys.

Pagaliau vienas didžiausių sunkumų, vertinant sąjūdį, kuris yra naujas ir neįprastas — tai kultūrinis bagažas, atsineštas iš senesniųjų sąjūdžio vystymosi laikų. Reikia atskirti įvairias kultūrinis laikinas apraiškas nuo esminių. Kai bandoma senųjų sekminininkų kultūrinį bagažą nekritiškai perkelti, pavyzdžiui, į katalikiškąjį kontekstą, rezultatai prasti. Rodos, ir mes patys tą pačią pamoką turėjome išmokyti iš savo klaidų misijų kraštuose. Tie, kuriems imponuoja sekminininkų dvasingumas, turi atsiminti, kad jie negali ignoruoti savų kultūrinių tradicijų, bet verčiau suprasti to dvasingumo esmę ir jį integruoti.

Reikia manyti, kad sekminininkų stiprybė yra jų gyvas ir šviežias dvasingumas,

kuris gali įdiegti naujos gyvybės į tradicinio dvasingumo rėmus. Tradicinis dvasingumas ne būtina atmetinas, nes jis yra teologiškai pagrįstas. Sekminininkai teologija girtis negali; čia kur kas tvirtesnėje pozicijoje stovi katalikai ir net tradiciniai protestantai. Bet ten, kur nėra gyvosios dvasios, teologija mažai ką gali padėti.

„Skaudžiausia povatikaninių reformų nesėkmė Bažnyčioje — tai dvasinio atsinaujinimo trūkumas, atsinaujinimo, kurio taip troško Jonas XXIII, sušaukdamas II Vatikano Susirinkimą. Nedaugelis žmonių jaučiasi esą arčiau Dievo, išgyvenę paskutiniojo dešimtmečio reformas, nors jos, be abejo, turėjo gerų pasekmių. Matyti, ir dvasiškija, ir pasauliečiai serga kažkokia dvasine liga“.

Taip rašo St. Louis universiteto istorikas James Hitchcock. Jis gana taikliai išreiškia mintį, kurią galima sutikti visur katalikiškoje spaudoje. Kuo mes sergame? Ko mums trūksta? Sekminininkai tuoj atsakytų: „Šv. Dvasios!“ Ar tai tiesa?

Edward O'Connor, kunigas teologas, dalyvavęs katalikų sekminininkų sąjūdyje nuo pat pradžios, teigia, kad tas dvasinis atsinaujinimas, kurio liberalas istorikas Hitchcock pasigenda, vyksta čia pat. Nei sekuliaristinė teologija, nei Šv. Rašto numitinimas neįkvėpė Bažnyčiai taip reikalingos naujos gyvybės. Charizmatinis sąjūdis to siekia. Tačiau jo tikslas nėra pakeisti Bažnyčios formas ar struktūras, perdirbti parapijų bei diecezijų santvarką, įvykdyti pasauliečių bendradarbiavimą bažnytiniuose sprendimuose. Jis nėra priešingas jokiai reformai, nei kūrybingai atsinaujinimo minčiai. Daugelis žmonių, kurie yra įsijungę į charizmatinį sąjūdį, veikia vienoje ar kitoje iš šių sričių. Žmogus gali ir privalo keisti ir tobulinti bažnytinę santvarką, kad ji geriau tarnautų Dievo garbei ir žmonių naudai. Tačiau tik Šv. Dvasia gali patį žmogų uždegti ir atgaivinti, nes tik per Šv. Dvasią žmogus gali pažinti Jėzų Kristų, gyvybės šaltinį.

Kodėl šis sąjūdis atsirado kaip tik dabar, kodėl Amerikoje, kodėl taip greitai

plinta? Kai kam atrodo, kad štai nubanuos dar viena mada. Kai kam — kad mūsų laikai yra ypatingi: kad yra naujas atvirumas ir laukimas Bažnyčioje, laukimas kažko, kas viršija silpno žmogaus jėgas; kad tik Šv. Dvasia ir jos dovanos, veikiančios Bažnyčioje, ją vėl parodys pasauliui turinčią kažką ne iš pasaulio (tai, tarp kitko, yra viena pagrindinių II Vatikano Susirinkimo dokumentų mintis), kad popiežiaus Jono XXIII malda „Atnaujink savo stebuklus mūsų laikais, kaip naujose Sekminėse“ yra išklaudyta.

O'Connor ir kiti sąjūdžio vadai sako, kad charizmatinis atsinaujinimas jau per šešerius metus neša vaisių, kurių negalima ignoruoti: tikėjimo ir apaštališkos dvasios atgaivinimą, asmeninės maldos ir Bažnyčios liturginių turtų šviežią įvertinimą su gyvu įsijungimu; atgimimą meilės ir ištikimybės Kristui ir jo Bažnyčiai; pasauliečių įtraukimą į plačius Bažnyčios apaštalavimo darbo barus; naują meilę ir pagarbą Šv. Raštui su gyvu noru jį skaityti ir juo vadovautis kasdieniame gyvenime; tikrų krikščioniškų bendruomenių atkūrimą, ypač pasauliečių tarpe; naujų ekumeninių gairių nutiesimą, nes bendra malda Kristus vardu glaudžiau suartina tikėjimo brolius, negu bet kokios studijos ar diskusijos.

Ar tai galima priimti už gryną pinigą? Kiekvienam teks studijuoti, ir gilintis, ir spręsti, naudojant sveiką protą su Dievo malonės pagalba. Katalikų Bažnyčia dar nėra nieko oficialaus pareiškusi šiuo klausimu. Amerikos vyskupai yra sudarę studijinę komisiją, kuri išleido raportą 1969 m. Jame pažymima, kad dvasiškiečiai turėtų kreipti dėmesį į šį sąjūdį ir suteikti jam kompetentingą dvasinę vadovybę, o pasauliečiai, saugodamiesi neprotingų kraštutinių, raginami būti atviri Šv. Dvasios veikimui. Jo tonas, aplamai, yra pozityvus.

Paulius VI, pranešdamas apie ateinančius šv. metus (1975), pabrėžia, kad mums reikia gilintis į Šv. Dvasios doktriną ir į jos veikimo būdus. Turime saugotis siauro individualizmo ir naujai permąstyti Mistinio Kristaus Kūno tiesą. Popiežius savo kalbose

ir raštuose ragina visus geros valios žmones atverti langus, kad Šv. Dvasios šviesa spindėtų vidun.

Gal atsiras tų, kurie visa tai, kas vyksta charizmatiniame sąjūdyje, išaiškina psichologijos šviesoje: visa tai eina iš žmogaus dvasios gelmių. Ar šis sąjūdis tikrai yra toks sėkmingas kaip tik tose srityse, kur daugelis kitų pastangų nepavyko?... Bažnyčios istorijoje yra buvę kitų atsinaujinimo sąjūdžių, kurie iškilo be žmogiškojo planavimo, bet su žmogiškuoju bendradarbiavimu, Šv. Dvasios įkvėptu. Du labai ryškūs — tai monastinis sąjūdis ketvirtame amžiuje ir tryliktojo amžiaus neturtingųjų vienuolių (dominikonų ir pranciškonų) sąjūdis. Abu buvę charizmatiniai. Ar šis bus dar vienas, kuris pradės naują erą krikščionių ir katalikų istorijoje?...

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

XI. LIETUVOS JĖZUITU PROVINCIJA

Kauno jėzuitų gimnazija turėjo kelias savybes, kuriomis ji išsiskyrė iš kitų panašių mokslo įstaigų. Visų pirma ji skyrėsi tuo, kad daug gimnazijos reikalų tvarkė ne švietimo ministeris, bet respublikos prezidentas. Antra, daugumas mokyklos mokytojų susidėjo iš vokiečių kilmės jėzuitų,¹ kurie, būdami gana spalvingi žmonės, sudarė mokiniams ir jų tėvams savotišką atrakciją. Gimnazija skyrėsi dar ir tuo, kad, tur būt, nė vienas mokinys nežinojo, kas yra tos mokyklos direktorius. Oficialus gimnazijos direktorius buvo T. Jonas Bružikas nuo 1926 m. Bet nuo 1928 m. jis turėjo gimnazijoje tik keletą pamokų, o nuo 1929 m. rudens nė vienos. Visus mokyklos reikalus tvarkė T. Kipas, pasitardamas tai su prezidentu A. Smetona, tai su S. Smetonienė. 1929 m. spalio 8 d. Smetona sutiko, kad

T. Bružikas, pasilikdamas gimnazijos direktorium, būtų išlaisvintas iš mokytojo darbo ir vestų misijas provincijoje. Mokykloje T. Bružikas buvo retas svečias.

Naujieji mokslo metai (1929-1930) pradedo be jokio ypatingo įvykio, o spalio pradžioje T. Kipas vedė visai gimnazijai rekolekcijas. Gimnazijoje mokytojavo 3 tėvai (Kipas, Fengeris ir Venckus) ir 8 klierikai, iš kurių tik 2 lietuviai (J. Beleckas ir St. Rimkevičius). Mokinių tais metais buvo 260. Bendrabučio vedėjais buvo kl. Povilas Biličevski ir kl. Jonas Kidykas, kuris, be to, mokytojavo pradžios mokykloje. Kl. Antanas Bieliūnas ir kl. Edvardas Petrelevičius ėjo gimnazijos kursą. Šeši broliai lietuviai ir vienas vokiečių rūpinosi maistu, valgyklomis, švara, šildymu ir pan. T. G. Sūdhofas dėstė tikybą Vokiečių gimnazijoje, o 1930 m. sausio 7 d. jis persikėlė į Pagryžuvio naujokyną. Ten jis atrado savo vietą.

Išgirdęs, kad ponai Römeriai, buvusieji Pagryžuvio savininkai, žiūri kreivomis akimis į tą naują jėzuitų židinį, spalio pabaigoje T. Kipas nuvyko į Pagryžuvį ir norėjo su jais susipažinti bei užmegzti draugiškus santykius. Iš tiesų, kai jis juos aplankė jų pačių skirtą dieną ir pasakė suprantąs jų širdies skausmą, kad turėjo netekti geriausio ūkio, ponai Römeriai atlyžo. Po to vizito Römerių šeimos nariai beveik kiekvieną sekmadienį ateidavo į Pagryžuvį išklaudyti mišių. Su p. Römeriene T. Kipas susirašinėjo net grįžęs į Vokietiją. Tada ji gyveno jau Kanadoje.

1929 m. rudenį tautininkų valdžia pradėjo varžyti privatinės mokyklas. Spalio 8 dieną T. Kipas nuėjo pas prezidentą A. Smetoną ir pasiteiravo, ką daryti, kad naujas švietimo ministerijos potvarkis neleidžias privatinėms mokykloms atleisti visai ar dalinai karių ir valdininkų vaikus nuo mokesčio. Prezidentas prižadėjo daryti žingsnį, kad tas potvarkis negalėtų tėvų jėzuitų gimnazijai. Ta proga T. Kipas išsklaidė neteisingus priekaištus, daromus seselėms širdietėms. Jos turėjo keletą namų Lietuvoje, bet jų kongregacijos vadovybė buvo Varšuvoje. Seselės lietuvaitės norėjo

Sofija Smetonienė, Jėzuitų gimnazijos tėvų komiteto pirmininkė ir didelė gimnazijos rėmėja.

atsiskirti nuo lenkių, ir jų tarpe pradėjo reikštis savotiškas bruzdėjimas. Arkivysk. J. Skvireckas ir internuncijus Bartoloni pasiūlė joms arba atsiskirti nuo Varšuvos, arba steigti naują kongregaciją. Abiem pageidaujant, T. Kipas lapkričio 9 dieną pradėjo lankyti seselių namus provincijoje ir aiškinti joms tas dvi galimybes. Išskyrus vieną namą Kaišiadorių vyskupijoje ir vieną namą Vilkaviškio vyskupijoje, visos seselės atsiskyrė nuo Varšuvos vadovybės. Žinodamas, kad seselių atsiskyrimo klausimas nepatiks Pijui XI, nuncijus pavedė jį spręsti T. Kipui. Taip prasitaręs prelatas Faidutti.²

Norėdami prisiminti buvusį mokytoją T. Augustiną Klein, lapkričio 22 d. jėzuitai suruošė gedulingas pamaldas mokiniams, o po pamaldų aplankė jo karstą kapinėse. Po poros dienų jėzuitų gimnazijoje įvyko koncertas ir vakarienė. Ji davė 5.200 litų pelno. Pinigai buvo reikalingi būsimajai

statybai. Gruodžio 4 d. T. Kipas aplankė S. Smetonienę ir aptarė tarp katalikų ir tautininkų susidariusią įtampą, seselių širdiečių, ypač jų mokytojų seminarijos reikalus ir paskolos klausimą statybai. Augant mokinių skaičiui, tėvai jėzuitai apsisprendė statyti trečią ir ketvirtą aukštą ant vakarinio gimnazijos sparno ir tikėjosi gauti iš valdžios paskolą. Paskola buvo suteikta 1930 m. vasario mėn. 9 d. penkeriems metams be procentų.

Gruodžio 15 dieną (1929 m.) gimnazijos salėje posėdžiavo Katalikų Veikimo atstovai. Posėdžiuose dalyvavo Kauno arkivyskupas, nuncijus Bartoloni ir daugybė rinktinės publikos. Jėzuitų gimnazijos mokiniai atliko meninę dalį su orkestru ir trumpu vaidinimu. Sekančią dieną toje salėje T. Bružikas papasakojo mokiniams savo išpuščius iš Romos. Į Romą jis buvo nuvykęs Pijaus XI 50 metų kunigystės jubiliejaus proga.³ T. Generolas pageidavo, kad, švenčiant tą jubiliejų, atvažiuotų sveikinti popiežiaus ir Lietuvos jėzuitų atstovas.

Pageidaujant nuncijui Bartoloni, gruodžio 18 d. T. Kipas užėjo pas prezidentą pasiteirauti apie jo nuotaiką katalikų (kriščiųnių demokratų ir Katal. Veikimo) atžvilgiu. Po audiencijos pas jį atskubėjo arkivyskupas Bartoloni. "Nuotaika", taip rašė T. Kipas savo dienoraštyje, "abiejose pusėse (Smetonos ir nuncijaus) labai sujaudinta (sehr erregt). Dažnai girdėjosi žodžiai: "nutraukti santykius, kovot".⁴

Susirinkus mokiniams po Kalėdų atostogų, jaunesnieji sambūriečiai išsirinko naują valdybą, o T. Provincijolas patvarkė, kad J. Kidykas grįžtų į Valkenburgą studijuoti filosofijos. Kl. Antanas Bieliūnas turėjo perimti jo pareigas bendrabutyje ir pradžios mokykloje. Kl. E. Petrelevičius tapo T. Rektoriaus sekretorium, o kandidatas Kazimieras Urbonas, liūšiolinis sekretorius, galėjo važiuoti į naujokyną.

1930 m. vasario 15 d. gimnazijos mokiniai suvaidino Šilerio "Plėšikus". Vaidinimas taip visiems patiko, kad jį reikėjo pakartoti dar kartą. Nuo tų metų pasidarė tradicija kasmet ką nors suvaidinti.

Vasario 20 dieną į Kauną atvyko T. Provincijolas. Peržvelgęs įvairius namų reikalus, jis ragino tėvus nupirkti už "Perkūno Namų" esantį žydo Gelperno sklypą su beveik griūvančiais namais. Bet tėvai buvo nuomonės, kad pirmenybę reikėtų suteikti vakarų sparno trečio ir ketvirto aukšto statybai. T. Provincijolas nusileido.

Tačiau svarbiausias T. Bley rūpestis buvo ne statyba ar Gelperno sklypo pirkimas, bet Lietuvos Jėzuitų Provincijos atkūrimas. Kadangi tai nebuvo eilinis dalykas, T. Kipas manė, kad apie tai reikėtų informuoti valstybės prezidentą. Bet kai jis ir T. Bley kovo 1 dieną jį aplankė ir pasakė, kad netrukus bus steigiama Lietuvos Jėzuitų Provincija, A. Smetona susimąstė ir tarė: "Gimnazijos pažanga yra T. Kipo nuopelnas. Bijau, kad, įsteigus savarankišką provinciją, vokiečiai galėtų mus apleisti. Be jų mes negalime apsieiti".⁵ Galimas dalykas, kad T. Bley ta proga užtikrino prezidentui tolimesnę Rytų Vokietijos Provincijos pagalbą Lie-

tuvai. Iš tiesų, vokiečiai jėzuitai atvažiudavo talkon iki 1936 m.

Paprastai atskira provincija susideda iš kelių namų, o 1930 m. pavasarį Lietuvoje jų buvo tik du. Todėl vos grįžęs iš prezidentūros, T. Kipas nuėjo pas arkivysk. J. Skvirecką ir pasitarė su juo, ar negalima būtų steigti Šiauliuose jėzuitų rezidencijos. Šiauliai jau tuomet buvo nemažas miestas,⁶ bet turėjo tik dvi parapijas. Augant provincijos narių skaičiui, tėvai jėzuitai galėjo išvystyti Šiauliuose apaštalavimo darbą. Naujų namų vyresniuoju buvo numatytas T. B. Andruška. Arkivyskupas J. Skvireckas, matyt, tam planui pritarė, nes netrukus tuo reikalu buvo daromi kiti žingsniai.

Prie tos galimybės prisidėjo ir kita. 1922 m. Anykščiuose įsikūrė šv. Kryžiaus seselės panelių Vieščinskaičių namuose. Namai stovėjo labai gražioje vietoje prie Šventosios upės. Vieščinskaitės jau buvo senokos ir norėjo perleisti savo nuosavybę seselėms, jei jos prigis Lietuvoje. Jei seselės pasitrauk-

T. J. Bružikas Romoje 1930 m. (antroje eilėje trečias iš dešinės).

Pirmoji abiturientų laida 1930 m. Sėdi: T. J. Kipas, Švietimo ministras K. Šakenis, Nuncijus arkiv. R. Bartoloni, Prezidentas A. Smetona, S. Smetonienė, prel. Šaulys, Kauno burmistras Vileišis, prel. A. Dambrauskas ir T. J. Bružikas.

tų, tuokart namas ir 2 hektarų daržas turėtų pereiti tėvams jėzuitams. Dvi seselės buvo vokietės ir dvi lietuvaitės. Jos turėjo 4 kandidates. Padedamos dviejų pasauliečių mokytojų, seselės buvo įsteigusios 6 skyrių pradžios mokyklą. Atvykęs į Lietuvą 1930 m. vasario pabaigoje, T. Bley, lydimas T. Kipo, nuvyko į Anykščius apžiūrėti tos nuosavybės. Nesulaukdamos daugiau pašaukimų, šv. Kryžiaus seselės išsikėlė į Vokietiją tarp 1937 ir 1938 m. Tapęs provincijolu 1936 m., T. Andruška norėjo ten įsteigti jėzuitų klierikams filosofijos studijų namus.⁷

Vasario 24 d. T. Kipas aptarė Kauno jėzuitų gimnazijos vakarų sparno statybos planus su Gottlieb Senn. Jiems besišnekučiuojant, kilo nauja mintis. Tarp bažnyčios ir gimnazijos sienų buvo platokas užkampis, kuris sudarė neestetiską vaizdą.⁸ Apdengus tą užkampį stogu, gimnazija laimė-

tų erdvę salę. Iš kiemo pusės, žinoma, reikėtų pastatyti sieną su durimis įėjimui į salę, bet ji nedaug kaštuotų ir papuoštų kiemą. Tas planas taip patiko visiems tėvams, kad jis buvo įvykdytas.

Sekantį mėnesį buvo paskelbtas Lietuvos Jėzuitų Provincijos steigimo dekretas. Mat, surinkęs reikalingas informacijas ir apsvarstęs dalyką iš visų pusių, 1930 m. kovo 19 dieną T. Generolas pasirašė dekretą, kuriuo buvo atkurta Lietuvos Jėzuitų Provincija. Jis rėmėsi Bažnyčios teisės 488 kanonu, kuris vienuolių provinciją apibūdina kaip "daugelio religinių namų junginį, valdomą vyresniojo ir sudarantį to paties ordino dalį". T. Kipas tapo provincijos vyresniuoju. Jo patarėjais T. Generolas paskyrė T. B. Andrušką, T. P. Boegnerį, T. A. Fengerį ir T. H. Werlingą, Tartu (Estijoje) jėzuitų parapijos administratorių. Lietuvos Jė-

zuitų Provincija turėjo apimti ne tik Lietuvą, bet kartu Latviją ir Estiją. Provincijos steigimo dekretas buvo paskelbtas jėzuitų namuose Lietuvoje ir Estijoje kovo 25 dieną. Gražiai atsiliepus spaudai apie tą įvykį, pasipylė daug sveikinimų, tarp kurių T. Kipas mini tik du: vysk. Paltaroko ir vysk. Kuktos.⁹

Nors Lietuvos Jėzuitų Provincija oficialiai buvo įsteigta kovo 19 dieną, tačiau ji nebuvo savarankiška ir pasiliko T. Bley jurisdikcijoje. Pagal jėzuitų ordino statutą ji turėjo tik viceprovincijos rangą ir tapo visiškai savarankiška tik 1936 m. kovo 12 dieną.

Balandžio 2 dieną tėvai jėzuitai pradėjo savo bažnyčioje naują tradiciją, kuri užsitęsė iki rusų okupacijos. Iki šiol jėzuitų bažnyčioje būdavo organizuojamos gavėnios rekolekcijos studentams ir inteligentams. Nuo šių metų į rekolekcijas buvo kviečiami tik jėzuitų gimnazijos moksleivių tėvai. Žinoma, pasiklausyti konferencijų galėjo visi. Bet dabar publikos daugumą sudarydavo mokinių tėvai. Žmonių prisirinkdavo tiek daug, kad klausyti išpažinčių ateidavo du Kauno Kunigų Seminarijos profesoriai. Kan. Pranas Venckus būdingai kartą pastebėjo, kad, išklausius 4 ar 5 penitentus, susidarydavo visas šimtmetis. Taip ilgai nebūdavo buvę kai kurie kauniškiai išpažinties.

1930 m. balandžio mėnuo buvo dosnus ir kitais atžvilgiais: balandžio 16 d. Kauno miesto savivaldybė leido gimnazijos mokiniams sportuoti ant plataus sklypo Nemuno ir Neries santakoje. Nuomos ėmė 260 litų į metus. Tai buvo didelis laimėjimas, kuris, deja, tęsėsi tik keletą metų. 1933 m. patvinusi Neris prinešė tiek daug smėlio, kad tuo sklypu nebebuvo galima naudotis.

Balandžio 19 dieną T. Generolas leido užtraukti paskolą statybai, o panelės Smailytės padėvavojo bažnyčiai baldakimą. Jos turėjo bažnytinių rūbų krautuvę netoli katedros. Balandžio 26 d. kun. Gelbaskas padovanojo jėzuitų bažnyčiai šv. Teresėlės paveikslą šoniniam altoriui. Paveikslą piešė dailininkas Jonas Mackevičius, didelis jėzuitų bičiulis.

Gegužės pradžioje pradėta statyti trečias gimnazijos aukštas. Gegužės 4 d. jaunesnieji gimnazijos moksleiviai pirmą kartą sugiedojo "Missa de angelis" bažnyčioje, o vakare gimnazijos bičiuliai, suruošę loteriją, atnešė jėzuitams 8.000 litų pelno. Gegužės 11 d. arkivyskupas J. Skvireckas suteikė gimnazijos mokiniams sutvirtinimo sakramentą. Po pietų ant plokščio stogo buvo suruoštas koncertas. "Tai buvo tikra šeimos šventė", pažymi T. Kipas savo dienoraštyje.¹⁰ Antra panaši šventė buvo suruošta gegužės 29 d. Tai buvo pirmoji jėzuitų gimnazijos gegužinė. Ji virto tradicija.

Birželio pradžioje prasidėjo abiturientų egzaminai, kuriuose du kartus dalyvavo ir švietimo ministerijos atstovai. Apie mokinių žinias jie išsireiškė teigiamai. Vienas atstovas manė, kad tėvai jėzuitai per daug reikalauja.¹¹

Mokslo metų užbaiga buvo ypatinga diena, praturtinta trimis įvykiais. Atsisveikindamas su namais, T. B. Andruška atlaikė 6 val. mišias jėzuitų bažnyčioje ir netrukus išvažiavo į Šiaulius. 8 val. buvo pamaldos mokiniams, per kurias keliasdešimt kandidatų buvo priimta į Marijos Sambūrį. 9.30 val. buvo iškilmingas mokslo metų užbaigimas ir geriausių mokinių pagerbimas. 4 val. po pietų pirmą bažnyčioje, paskui ant plokščio gimnazijos stogo įvyko pirmosios abiturientų laidos išleistuvės. Jose dalyvavo respublikos prezidentas su žmona, nuncijus Bartoloni, arkivysk. Skvireckas, prel. Dambrauskas, švietimo ministeris K. Šakenis, Kauno miesto burmistras Jonas Vileišis ir keletas kitų rinktinių svečių. Prezidentas A. Smetona, nuncijus Bartoloni, prel. Dambrauskas ir T. Kipas pasakė kalbas. Grojant gimnazijos orkestrui, abiturientai ir svečiai pasivaišino. Oras buvo nuostabią gražus ir dalyvių nuotaika pakili. Abiturientų tarpe buvo Julius Smetona.

Deja, ir šie mokslo metai pareikalavo aukos. Kai abiturientai nuvyko į Bajėnus kelių dienų atostogoms, vienas iš jų, Albinas Pociūnas, gimęs Kuronių kaime, Pağirių valsčiuje, prigėrė Nevėžio upėje. Kita mokinių grupė dar prieš mokslo metų už-

baigimą nuvyko į Pagryžuvį pasižiūrėti naujokyno.

Kaip paprastai, taip ir šią vasarą klierikai išvažiavo į Bajėnus pailsėti, o T. Venckus ir T. Bružikas išvyko į provinciją apaštalauti. T. Venckus vedė kelis kursus rekolekcijų seselėms, o T. Bružikas misijas parapijose. Pats T. Kipas, važiuodamas į Panevėžį vesti rekolekcijų kunigams, stabtelėjo pas T. Andrušką Šiauliuose.

Šiauliuose, Vilniaus gatvėje nr. 245, tėvai jėzuitai buvo nusipirkę Januškevičiaus nuosavybę: 1,5 ha žemės, ant kurios stovėjo dviejų aukštų gyvenamas namas su 10 kambarių. Sklypo gale buvo tvartas, klounas ir malkų sandėlis. Atskirai stovėjo ledainė. Dideliame sode augo apie 50 medžių.¹² Pasistačius kad ir kuklią bažnyčią, buvo galima apaštalauti. Su T. Andruška gyveno ir brolis Jurgis Želvys.

Ruošiant planus Šiaulių bažnyčiai, vos nesugriuvo neseniai pradėta statyba Kaune. Mat, norėdamas sutaupyti pinigų, T. Kipas pasamdė ne patikimą statybos bendrovę, bet vokiečių architektą Derscheit. Šis, patikrinęs vakarinio sparno fundamentus tik keliose vietose ir neradęs įprastų izoliacijos tarpų, manė, kad pamatai yra tvirti. Bet liepos 12 dieną vakare fasadoje pradėjo atsirasti plyšių ir namas galėjo sugriūti. Tai būtų buvusi finansinė katastrofa. Bet T. Kipui pasisekė dar tą patį vakarą prisišaukti architektą. Dirbdamas visą nakį, jis užpylė fundamento skyles betonu. Sekmadienį, einant žmonėms į bažnyčią, buvo užtinkuoti ir fasados plyšiai. Tai buvo T. Kipo paguoda. Liepos 17 d. jis galėjo pasiguosti ir kitu faktu: užsienio reikalų ministeris Dovas Zaunius įregistravo savo sūnų į jėzuitų gimnaziją.¹³

1. Čia kalbama tik apie jėzuitus mokytojus. Be jų gimnazijoje įvairiais laikais mokytojavo šie pasauliečiai mokytojai: Jurgis Talmantas, Alfonsas Janulis, Kazimieras Ulvydas, Alfredas Zemribas, Ignas Kazlauskas, Juozas Kalinauskas, Antanas Vaičiulaitis, Bronius Juška, Juozas Petrusis, Česlovas Masaitis, Enrikas Kiškis, Petras Gruodis, Juozas Strolia, Izidorius Vasyliūnas, Kazi-

mieras Bauba, Anupras Tamulynas, Ašmontas, Dragūnas, Povilas Šležas, Siukšdinis, Gasiūnas, dr. Studerus, Vladas Vilimas, Gasperavičius ir Varanka.

2. Kipp, Litauen, 52 p.
3. T. Bružikas aprašė savo ispūdžius "Žvaigždėje", 1930 m. vasario nr.
4. Kipp, Litauen, 53 p.
5. Ten pat, 54 p.
6. 1934 m. Šiauliai turėjo 24.410 gyventojų. Palyg. Br. Kviklys, "Mūsų Lietuva", III, 19 p.
7. Žinios gautos iš V. Liulevičiaus, kun. K. Barausko ir T. Aranausko, S.J. Paskutinė Vieščiūnaitė (Sofija) mirė 1938 m. birželio 20 d. Palyg. Historia domus, 1938 m. 2 p.
8. Žiūr. Kauno Jėzuitų Gimnazija. Pirmasis dešimtmetis, 24 p.
9. Kipp, Litauen, 55 p. Provincijos steigimo dekretas atspausdintas Acta Romana Societatis Jesu, 1930 m. 588 p.
10. Kipp, Litauen, 56 p.
11. Ten pat, 56 p.
12. Žinios gautos iš T. J. Borevičiaus, S.J.
13. Kipp, Litauen, 57 p.

GYVENIMO MOZAIKA, VINIEMS TRAUKIA NTIS NUO DIEVO, KITIEMS JO IEŠKANT

Vytautas Kasnis

Ateizmas labiau reiškiasi žmogaus gyvenime, o ne jo širdyje.

Bacon

JAUNUOLIO PAPASAKOTI IŠGYVENIMAI

Buvo gražus, šiltas 1930 metų pavasaris. Greitai paruošę pamokas, pavakariais rinkdavomės Šiaulių miesto parke, netoli Mokytojų seminarijos sodelio. Daugumas, pavasariškai nusiteikę, poravosi, kiti ieškojo naujų pažinčių. Čia susibūrus, buvo sprendžiamos ir kitos gyvenimo problemos. Ne trūko literatų, poetų, politikų, ateistų, Kristaus sekėjų, revoliucionierių ir dar daug kitokių.

Kartą pakliuvau į ateistų būrelį. Ten maišydavos tokia lieknutė kaip šakalėlis, aukšto ūgio Marytė. Susitikę vienas į kitą su šypsena pasižiūrėdavome. Šokiuose vienas kitą vesdavom šokti. Man prisartičius prie būrelio, staiga visi nutilo. Pasijutau labai nesmagiai. Gerai, kad buvau rūkorius. Kol išsiėmiau iš kišenės cigaretės, kol kiems pasiūliau, kol užsidegiau, praėjo ir ta buvusi įtampa. Marytė tada šūktelėjo: "O, jis man rašo eiles, nebijokite, juo galima pasitikėti". Pasklidęs juokas visus sujungė.

Tai buvo slaptai kuriamas laisvamanių būrelis. Kiekvienas turėdavo paruošti referatą apie ateizmą, o po to vykdavo diskusijos. Aš greitai jų buvau pripažintas literatu, ir man reikėdavo skaityti parašytas noveles bei eilėraščius. Vis labiau grimztant meilėje, man tai nebuvo sunku. Visi žinojo, ir aš nesislėpiau, kad rašau apie Marytę.

Kai ją palydėdavau namo, visuomet ji mane pabučiuodavo. Ir dažnai primindavo, jog mano buvusioji meilė Jūratė to niekad negalėtų padaryti—juk ji ateitininkė... Mudu su Jūrate tik rankomis susikibę pasi-laikydavome. Ir tai tik trumpam laikui. Marytės moteriškumas buvo viliojantis, todėl būrelio susirinkimuose aš daugiau svajodavau apie ją, o ten skaitomi referatai ir vedamos diskusijos taip ir prašvilpdavo pro ausis. Prieš mokslo metų pabaigą gavome pranešimą, kad Liaudies kino namuose bus skaitoma labai įdomi paskaita ir mes turime joje dalyvauti. Reikia tik saugotis, kad apie mūsų dalyvavimą nesužinotų kapelionas ir kai kurie mokytojai.

AR YRA DIEVAS?

Su Marytės tėveliais, kurie buvo aktyvūs laisvamanių draugijos veikėjai, mes nuėjome pasiklausyti paskaitos. Salė buvo pilna žmonių. Mes nuėjome į balkoną. Paskaitininkas, išėjęs į sceną, po plovimų žemai nusilenkė, išsiėmė iš kišenės auksinį laikrodėlį, atidarė vožtuvėlį ir, žiūrėdamas į jį, labai dramatiškai suriko: "Dieve, jei tu esi, trenk žaibais ir perkūnais ar kokia kita galybe į mane! Aš tau duodu penkias mi-

notes laiko". Salėje tylu. Visi laukė, iki praeis nustatytas laikas. Po to jis, pasišokėjęs aukštyn, mosikuodamas laikrodžiu, suriko: "Matote, aš gyvas! Tai kurgi yra tas visaižinantis, galingasis Dievas?" Salėje pasigirdo plojimai, bet jie nebuvo gausūs.

Prelegentui triumfališkai grįžtant prie stalelio, kur gulėjo jo parašyta paskaita, staiga atsistojo pirmoje eilėje sėdėjusi poncia ir garsiai sušuko: "Gerbiamieji ponai ir Tamsta, gerbiamasis paskaitininke, mes džiaugiamės, išgirdę Jūsų pasakytus labai protingus žodžius..." Salėje pasigirdo balsai: "Neleiskite jai kalbėti!" Bet prelegentas, rankos mostu nuraminęs šaukiančiuosius, sutiko, kad kalbėtoja būtų išklaudyta, tik prašė labai trumpai kalbėti. Matyt, tikėjosi, kad į jo dūdą pūs. "Jūs kalbėjote labai gražiai ir protingai", ji tęsė toliau, paskaitininkui plačia burna šypsantis. "Įsivaizduokite sau, ims dabar Dievas ir siųs pro atvirą langą ar kaminą žaibus, kad tą žmogeliukštį užmuštų. Dievui patinka, kad žmonės yra linksmi, o čia paskaitininko buvo suvaidinta graži komedija".

Vieni plojo, kiti šaukė, o daug kas pakilo ir išėjo. Marytė, paėmusi mano ranką, ją stipriai suspaudė. Ji prisiglaudė, ir aš jutau, kaip ji virpėjo. Nesupratau, ar ji džiaugėsi, ar liūdėjo. Bet man buvo gera, kad ji laikė suspaudusi mano ranką ir man nereikėjo ploti. Neplojo nė tėvai. Juodu žiūrėjo į mudu. Paskaitininkas sumišo. Jis rankoje laikė paskaitos lapus, bet iš jų neskaitė. Jis tik juokėsi iš davatkų ir žmonių tamsumo. Paskui puolė kunigus. Dar kai ką bandė skaityti iš savo turimų raštų. Po to buvo klausimai. Ir vėl viskas sukosi apie tamsias davatkas ir "ilgasijonius" kunigus.

Namoėjome tylėdami. Visados mėgstą karštai kalbėti apie ateizmą Marytės tėvai šį kartą tik tyliai tarp savęs šnabždėjosi. Mudu su Maryteėjome, kiek toliau nuo jų atsilikę. Prie namų tėvai su manimi atsisveikino ir palinkėjo gražių atostogų. Mokslo metai pasibaigė, ir aš kitą dieną rengiausi važiuoti į tėviškę. Marytė labai džiaugėsi, gavusi mano parašytą laišką, nors aš buvau prašęs, kad jį perskaitytų tik po mano

išvykimo. Marytė atsiprašė, kad sulaužė duotą žodį. Laiške rašiau apie laisvamųjų būrelį, apie susirinkimus ir apie meilę. Mums beskinant pievoje ramunės, ji prašė, kad dažnai rašyčiau.

GYVENIMO VYKSMAS

Rudenį, atvykęs į Šiaulius, autobuso stotyje radau manęs laukiančią Marytę. Jos tėvai, geležinkelio tarnautojai, pasiprašė iškelti į kitą miestą. Ji dabar gyvena pas tetą, nes nori mokslo metus baigti šioje gimnazijoje. Mano laiškus ji taip slėpdavusi, kad tėvai be didelio vargo juos galėtų surasti. Jie dabar yra pasikeitę ir net ją ragina eiti į bažnyčią. Ji mananti, jog jie, išsikėlę į kitą miestą, visiškai pakeis savo turėtą nusistatymą. Jos teta buvo pakvietusi į svečius kapelioną ir turėjo progą su juo atvirai išsikalbėti.

Pasibaigus mokslo metams, mudu su Maryte atsisveikinome, vis dar kurdami svajonių pasaulį. Atėjus rudeniiui, mažėjo laiškų skaičius, geso meilė ir netrukus visai išnyko, kaip ir kitos jaunystės dienų meilės.

Vėliau Marytė baigė universitetą ir mokytojavo. Ilgai buvo netekėjusi ir vis juokavo, jog laukianti, kada jai žiedą padovanosiu. Mudu pasilikome geri draugai, geresni, negu su kitomis buvusiomis meilėmis. Dažnai susitikę prisimindavome jaunystės dienų klystkelius ir išgyvenimus. Ji rašė noveles, daugiausia liedsdama žmonių dvasinius klausimus. Padėjau ir aš jai rinkti medžiagą. Dabar ji, išvengusi ištėrimo į Sibirą, mokytojauja. Neseniai rašė, kad mokytojo darbas nepakenčiamas. Kiekvieną baido ateizmo dėstymas. Po tokių pamokų ji dažnai verkianti. Dėl to ir nervai pakrikę. Taip ji baigia savo laišką.

IŠKLYSTAME IR KELIAUJAME

KELIAIS KELELIAIS

Netoli Šiaulių gyvena Jonaičių šeima (kai kurios pavardės ir vietovės čia pakeistos. V.K.), kuri buvo labai religinga. Jonaitienė keldavosi anksti rytą, kad galėtų nueiti į bažnyčią. O ir šiaip dienos metu, suradusi laisvesnę valandėlę, kalbėdavo ro-

žančių. Vyras giedoja bažnyčios chore ir buvo nuolatinis svečias klebonijoje. Visi sakydavo, kad Jonaitis yra geras ir pavyzdingas katalikas. Ir gyvenime jiems viskas labai gerai sekėsi. Netrukus jis pasidarė vienas turtingiausių apylinkės gyventojų, o su turtais atėjo ir garbė. Kur tik beėjo, ką tik bedirbo, visur jį lydėjo sėkmė.

Nežinia, kaip ten būta ar nebūta, Jonaičiai staiga nutraukė ryšius su bažnyčia. Ji daugiau nebeėjo rytinių maldų kalbėti, o gražaus baritono balso daugiau niekas negirdėjo bažnyčios chore. Netrukus jie atsiėmė savo vaikus iš mokyklos, kur buvo privaloma religija. Turėdami daug pinigų, samdėsi privačius mokytojus, kurie ruošė vaikus gimnazijos kursui. Nors jie aktyviai įsijungė į laisvamųjų draugijos veiklą, remdami ją pinigais, bet apie religiją ar ateizmą nekalbėjo ir nediskutavo. Daug kas bandėme su jais užmegzti kalbą apie religiją, bet jie visados pasikalbėjimą gražiai nukreipdavo kita tema. Vis dėlto jų pasirinktas kelias veikė žmones, ir laisvamųjų skaičius didėjo. Kai kurios davatkelės purkštavo, kad į Jonaičių nomus šėtonas lizdą įsikūrė, kita, pro šalį eidama, persižegno davė, o kažkas paleido kalbas, kad Jonaitis klebonui kortomis prasišošęs, tai dėl to nusisuko nuo bažnyčios. Kai kurie labiausiai norėjo tikėti, kad dr. Šliupo įtaka čia rado sau užuovėjos. Vėliau tai tvirtino ir jų artimieji.

* * *

Kazėnai skiriasi — pasklido kalbos, o po jų ilgas teismo kelias patvirtino tas kalbas. Teisingai kiniečiai sako, kad pasaulyje yra tik du tobuli vyrai: vienas, kuris jau mirė, o kitas, kuris dar negimė. O kalbant apie moteris, tinka pasakymas, kad kiekviena mylinti moteris yra ideali, pasiaukojanti, bet be meilės moteris yra kaip laukinė tigė.

Kazėnienė taip pasakojė: "Mudu su vyru ilgesnį laiką labai gražiai sugyvenome, nors abu buvome iš skirtingų polių. Jis sakydavosi esąs be religijos, o aš — karšta katalikė. Jis buvo gana geras vaikų tėvas, bet jų per daug nemylėjo, o aš, kaip ir visos motinos, buvau pasiaukojusi vaikams.

Vaikai man buvo pirmoje vietoje, o vyras antroje. Jis sakėsi esąs laisvos meilės šalininkas, o aš griežtai laikiausi Dievo ir Bažnyčios įsakymų. Visas jo gyvenimo džiaugsmas ir siekimas buvo mokslas, o aš, pasiekusi magistro laipsnio, skyrčiau savo gyvenimą būti gera motina ir vyro žmona. Jis norėjo, kad vaikai gimtų pagal numatytą planą, vartojant visokias apsaugos priemones, o aš vis sakydavau, kad tegul būna, kaip Dievas duos. Sulaukus dviejų vaikų, jis sakė, kad dėl trečio reikia palaukti, nes jis noris siekti savo antro doktorato. Aš, į tai atsakydama, išrengiau atskirą miegamąjį. Tas mano pasielgimas, anot jo kaltinimo, ir privedė prie skyrybų.

Pasilikusi gyventi viena, labai daug kentėjau. Buvau net pamėgusi alkoholį. Pasukui, ilgdamosi savo vyro, pradėjau skaityti jo paliktas knygas. Jas skaitydama, lyg jaučiau su juo tam tikrą dvasinį ryšį, nes ir jo akys buvo bėgę per tas raides, ir jis yra gyvenęs tų knygų mintimis. Tos knygos, išskyrus griežtuosius mokslus, buvo ateistinio turinio. Dabar aš esu ateistė, laisvosios meilės šalininkė, o jis pasidarė labai religingas ir pavyzdingas vaikų tėvas. Kai teismo paskirtomis dienomis jis pasiima pas save vaikus, juos auklėja religinėje dvasioje“.

O štai Kazėno žodžiai: "Schopenhaueris sakydavo, kad tikėjimas yra kaip meilė — jis negali būti prievarta brukamas. Kaip priversta meilė virsta neapykanta, taip ir priverstas tikėjimas veda prie netikėjimo. Mano pirmoji žmona visados piešė Senojo Įstatymo Dievą taip, lyg jis būtų dėl mažų paklydimų labai piktas, kerštingas, žiaurus. Universitete susipažinau su mergaite, kuri buvo, kaip ir aš, be religijos. Ji taip pat skaitydavo daug ateistinių knygų, ir mudu su ja dažnai tais klausimais kalbėdavomės. Kai prisipildė pilnas maišas įgytų žinių, pasijutome labai tušti. Mes, išibėgėję viename gyvenimo kelyje, nežinojome, koks minčių pasaulis verda ten, kur virš didelių pastatų stovi kryžius. Ir mes, pradėję versti kryžiaus ženklų pažymėtų knygų puslapius, pasukome šv. Pranciškaus Asyžiečio keliu.

O dabar galiu jums priminti poeto B. Brazdžionio žodžius:

Bus daug nuo Viešpaties nutolusių
vaikų,
Ir daugelis Betliejaus mažą Kūdikį
užmirš,
Daug netikės, ir daug tikės, bijodami
pasisakyt "tikiu",
Ir, tartum ant uolos pasėtas grūdas,
mirs“.

EPILOGAS

1967 m. pavasarį, vieno lietingo popiečio metu, Jonas Mekas ir P. Adams Sitney stovėjo Niujorke Lexington gatvėje po namo stogeliu, svarstydami vasaros darbų planus. Mekas buvo numatęs birželio mėnesį vykti į Europą ir ten įvairiuose miestuose padaryti vadinamųjų amerikietiškojo pogrindžio filmų. Sitney, Yale universiteto studentas ir filmų teoretikas, galėjo vykti į Europą tik vėliau ir padėti jam filmuoti. Tad jie tarėsi, kur galėtų ten susitikti. Mekas staiga impulsyviai pasiūlė Ispanijos miestą Avilą, šv. Teresės gimimo vietą, kurios biografiją jis kaip tik dabar skaitė. Jam paminėjus Avilos vardą, staiga prie jų kojų ant šaligatvio atsiranda dvi šviežiai žydinčios rožės. Tuo pat metu prie jų priėjo kažkoks valkata ir, paėmęs tas rožes, padėjo ant bažnyčios laiptų, kurie buvo šalia to namo, kur jie stovėjo. Dėdamas ten rožes, jis pasakė: "Joms skirta ši vieta". Mekas ir Sitney tuoj nutarė pasirinkti šv. Teresę pogrindžio filmų šventąja globėja.

Nuo to laiko, kai tik susidarydavo neįveikiami sunkumai, juodu prašydavo jos pagalbos, ir visada ji jiems padėdavo, išskiriant gauti miesto leidimą rodyti tuos filmus.

Tik čia reikia pastebėti, kad Mekas sumaišė dvi šventąsias Teresės. Šv. Teresė iš Avilos (Ispanijoje) yra vadinama didžiąja šv. Terese. Ji yra parašiusi daug žymių asketinių veikalų. O kita šv. Teresė, vadinama mažąja, yra iš Lisieux (Prancūzijoje). Ji visuomet yra vaizduojama su rožėmis, nes mirdama pasakė, kad ji visiems siųsianti rožių lietu iš dangaus. Apie šią "rožių lie-

taus šventąją" taip B. Brazdžionis rašo:

Ir tarė ji: — Leisk, Viešpatie, aš siūsiu
rožių lietu,

Kad atsigautų vargstanti žmogaus širdis,

Kad ji, akla, ko netikėjo, įtikėtų,

Kad atsivertų jai stebuklo paslaptis.

O dabar nusikelkime į senus laikus.

Daugiau kaip 300 metų prieš Kristaus gimimą garsusis graikų filosofas Diogenas vaikščiojo po Atėnų miestą su žibintu rankose ir sakė: "Ieškau garbingo žmogaus!" Jis to garbingo žmogaus ieškojo visą gyvenimą ir mirė nesuradęs. O mes ar neieškome to garbingo žmogaus? Ieškome ir su-

randame. Vieniems jis yra Kristus, kitiems Praamžius, tretiems Visagalis Pasaulio Valdovas. Bet mes visi tikime tą *Garbingą Žmogų*. Mes galime tikėjimą prarasti ir atarsti, bet negalime gyventi neieškoję *Garbingo Žmogaus* ir jo nesuradę.

Galime švaistytis žodžiais, jog kiti esą ateistai, bedieviai, laisvamaniai; gali ir jie pasisakyti tokie esą. Bet ar jie neina kartu su visais klausyti Mokytojo žodžių, kuris liepė mylėti savo artimą? Ar jie nevykdo šio didžiojo įsakymo?

Mesk akmenį į kitą, jei tu manai, kad jis yra blogas, o tu geras.

Pirmieji žodžiai Dievui

Paklausyk, Dieve — aš niekad Tau nekalbėjau.

Šiandien Tave pasveikint noriu. Kaip begyveni?

Žinai, kad Taveš visai nėra — aš taip girdėjau

Ir kvailas buvau, nes tuo rimtai tikėjau.

Niekados aš nestebėjau kūriniiu Tavo didžių,

Bet praėjusią naktį iš duobės, kurią išrausė granatos sviedinys,

Aš pažvelgiau į dangų ir pamačiau jį pilną žvaigždžių,

Ir supratau, kad buvau apgautas ir kvailys.

Aš nežinau, ar Tu paspausi mano ištiestą ranką,

Bet aš paaiškinsiu, ir Tu suprasi.

Stebiuosi — šiame baisiame pragare patranku

Nušvito man gražus veidas tavasis.

Dabar nedaug ką beturiu Tau pasakyti,

Vien tik tai, kad laimingas esu Tave pažinęs.

Po pusiaunakčio bus ataka. Nebijau.

Kad Tu budi, žinau. Trimitas, tad eiti jau turiu...

Tave pamilau... Dar norėjau pasakyti,

Kad, kaip gerai žinai, mes kovosim kruvinai,

Ir gal dar šią naktį pasibelsiu į Tavąsias duris.

Tiesa, mes nebuvom artimi draugai...

Bet jei pas tave ateisiu, ar man atidarysi duris?

Tačiau... Taip, štai ašaros rieda... Tu jas, Dieve, regi...

Turiu skubėti... Taigi, Dieve... Iki...

Keista, bet aš mirties nebijau.

(Eilėraštis, rastas švarko kišenėje vieno neatpažinto amerikiečio kario, mūšio lauke granatos skeveldrų sudraskyto).

Danguolė Sadūnaitė

RUDENI

1.

Gėlės, kurias pasodinau,
nuvyto.
Dabar tiktai kvėpuojantis
sodas...

2.

Spalyos šlama ausyse:
kaip išsipildymas...

3.

Medis — pilnas
spalvų griausmo...
stovi kieme,
spalvose permirkęs...

---

ir jo raudonumas
šiandien priverčia mane
aiktelėti...

KLEVAS RUDENI

I.

1.

Girdžiu
tembrą saulės tavo lapuose.
(Kažkas mano likimą kamiene irąšė).

2.

Gal būt, ši ir bus
ta raudonoji banga,
su kuria išplauksiu?

II.

Norėčiau paklausti tave, kleve,
ar brangiai pirksai
ši spalvingumą,

---

ir laukti,
kol upėje užšals
tavo raudonas džiaugsmas
ir judantis
raudonas lapų atspindys.

III.

1.

Vėlyva vasara,
toks žalias —
toks ramus.
Kodėl tu nutarei dabar

manimi groti:
mano ilgesiu?

2.

Anksčiau ar vėliau,
anksčiau ar vėliau —
gulėsiu žemėje,
su tavimi susipynusi...

***

Tiktai vaivorykštės tiltas
mus jungia
(ir spalva petunijos).

Tiktai vaivorykštės tiltas
namus stato
iš septynių spalvų —
dangumi apsisvaiginęs...
kaip spalvotą jachtą.

***

1.

Atsitrenkė i mane
tavo balsas,
kaip šiltas vyturys:
(bet tai buvo vakar).

2.

Šiandien išsemsiu ji —
platų ir tęsiamą
(sapne)
iš upės dugno.

KREIPIMASIS

1.

Žalio blizgančio lapo —
praregėjimo ženkle —
prašyti norėjau.
Ir lengvumo žiedų...

2.

Jeigu prašysiu
praregėjimo ženkle
(žalio, blizgančio lapo).

Jeigu prašysiu
lengvumo žiedų?

Jis man duos paragauti
kartumą šaknies,
kylanti
pro kietus tamsos raumenis.

Prof. A. Salio įnašas lietuvių kalbos mokslui ir praktikai

(Kiek sutrumpintas dr. P. Joniko žodis, pasakytas A. Salio minėjime, Čikagoje, Jau-nimo Centre, 1973.XI.11)

Mokslininko veiklą daugiausia apspren-džia jo paties palinkimas, mokytojai ir gy-venamojo laikotarpio sąlygos bei akstinai. Tas pats tinka ir prof. Antano Salio (1902-1972) nueitojo kelio atveju.

Jau aukštesnėse gimnazijos klasėse lie-tuvų kalbos mokytojo pažadintas kalbinis palinkimas ima tolydžio plėtotis, A. Saliui pradėjus (1923) kalbotyros studijas Lietuvos Universitete. Čia jam didelės įtakos daro jo mokytojai profesoriai Jonas Jablonskis, populiariai vadinamas mūsų rašomosios kalbos tėvu, ir Kazimieras Būga, didžiausias mūsų kalbininkas. Iš pirmojo A. Salys su-sipažįsta su tada ypač aktualiais lietuvių bendrinės kalbos norminimo klausimais, la-biausiai jų praktiniais sprendimais; iš ant-rojo, kuriam daugiausia rūpėjo grynoji teo-rija, su kalbos mokslo, ypač lietuvių ir bal-tų kalbotyros klausimais. Jam Būga, atrodo, pasidarė ypač tuo patrauklus, kad kalbo-tyrinį metodą įdomiai pritaikė nušviesti ir lietuvių bei baltų senovei tais atvejais, ku-riciais kitos mokslo šakos tam neturi priemo-nių. Tiksliau sakant, Būgos entuziastiškas domėjimasis, jo paties nusakymu, "kalbos ir senovės" temomis ir nagrinėjimas "ais-čių praeities vietų vardų šviesoje" patrau-kė jaunojo studento dėmesį.

Staiga K. Būgai mirus (1924), A. Salio kalbotyrinės studijos Lietuvos Universitete netikėtai nutrūko. Tada Lietuvoje nebuvo paruošto kalbininko, kuris būtų galėjęs per-imti Būgos dėstytuosius dalykus. Jono Jab-lonskio pasiūlymu, gabus studentas A. Sa-lyls tęsti lietuvių kalbotyros studijų bei ruošti profesūrai buvo pasiųstas į Leipzīgą, kur tada buvo Baltistikos Institutas. Čia A. Salys studijavo (1925-1929) baltistiką (ku-rios pagrindu ir ėjo lietuvių kalbotyra), o šalutine šaka lyginamąją indoeuropiečių kalbotyrą, priedo dar paėmęs ir antrą uni-versiteto reguliamino reikalaujamą šaką — filosofiją. Pagrindinėje šakoje, žinoma, rei-kėjo specializuotis, ir tam A. Salys pasi-rinko lietuvių tarmėtyrą. Tai svarbus ir la-bai pagrįstas pasirinkimas, nes tarmės (tiek geografinės, tiek socialinės) yra esmi-nės ir gyvybingiausios kalbos apraiškos. Į tarmėtyrą paskatą ir palinkimą A. Salys gavo, bedirbdamas K. Būgos redaguojamo "Lietuvių kalbos žodyno" sekretoriumi. Tarmėtyros klausimui skirta ir jo dabartinė disertacija, kurios paskelbta pirmoji dalis nagrinėja žemaičių tarmių ploto istoriją (Die žemaitischen Mundarten I: Geschichte des žemaitischen Sprachgebiets — Tauta ir Žodis, VI, 1930). Pasirėmus istoriniais du-menimis ir onomastine medžiaga, stengia-masi joje nustatyti žemaičių tarmių ploto ribas bei jų kitėjimą amžių būvyje ir už-čiuopti to krašto vienoje ar kitoje vietoje anksčiau gyvenusių kitų baltų kilčių pėd-sakus.

Baigęs mokslus, A. Salys pradėjo pro-fesoriatui. Universiteto dėstomasis darbas užėmė beveik visą jo mokslinės veiklos lai-ką tiek Lietuvoje, tiek vėliau ir Amerikoje, beprofesorijaujant Penssylvanijos Universi-tete.

Anuo metu Lietuvos (Vytauto Didžiojo) Universitete trūko kalbotyros specialistų, todėl A. Saliui iš pradžių, dėstant Teologi-jos-Filosofijos fakultete, teko dėstyti ne tik kone visus pagrindinius lietuvių kalbos mokslo kursus, bet dar ir eilę šalutinių bei epizodinių dalykų, kaip baltų kalbotyros įvadą, latvių kalbą, lyginamąją indoeuro-

piečių kalbų gramatiką ir kt. Tačiau pagal galimybes vis koncentravosi savo specialybės srityje — lietuvių tarmėtyroje, o taip pat ir tam būtinoje šakoje — fonetikoje, kurioje dar ir užsienyje specializavosi. Ir jo įnašas lietuvių dialektologijai yra ryškus. Jis paruošė "Lietuvių kalbos tarmių" vadovėlių studentams (Kaunas, 1935; Tübingenas, 1946). Jame jis nepasitenkino anuometiniu lietuvių kalbos tarmių pažinimu, bet pasistengė prisirinkti daugiau naujų duomenų bei senuosius tikrinti, pats apėjo tarmių ribas, smulkiau suskirstė tarminį lietuvių kalbos plotą į patarnes ir sudarė lietuvių tarmių žemėlapi. Pateikė ir istorinių lietuvių kalbos tarmių susidarymo aiškinimų (plg. Kelios pastabos tarmių istorijai — Archivum Philologicum IV, 1933).

Amerikoje jau teko A. Saliui žymia dailimi keisti dėstomuosius dalykus, nes Pennsylvanijos Universiteto programa to reikalavo. Čia daugiau teko atsidėti slavistikai, tik iš dalies baltistikai, o jau specialiai pačiai lietuvių kalbai rečiau ir tik bendrai. Tačiau, laimė, atsirado proga, kuri iš A. Salio ir Amerikoje išgavo lituanistikai labai vertingų įnašų. Ta proga tai Lietuvių Enciklopedija, kurios lietuvių kalbos skyriaus redaktorium (nuo I raidės) buvo A. Salys. Čia jis ne tik pateikė atskirų lietuvių kalbos garsyną, fonetiką liečiančių straipsnių, bet davė ir gražią, jau vėlesnio apmąstymo lietuvių kalbos tarmių mokslo apžvalgą. O ypač reikšmingi yra originalūs jo straipsniai, Lietuvių Enciklopedijoje nagrinėję lietuvių vardyną (onomastiką), pirmiausia kai kurių senųjų lietuvių vietovardžių ir asmenvardžių raidą, etimologiją. Jie yra tikrai svarbūs ir kartu įdomiai pateikti tam tikri mūsų kultūros istorijos bruožai. Lietuvių Enciklopedijoje A. Salys yra spėjęs pasisakyti, nors ir sutrauktime enciklopedine forma, ir apie senąsias baltų kiltis bei jų kalbas, čia gausokai pateikdamas naujų duomenų bei jų aiškinimų.

Vertingas yra A. Salio įnašas lietuvių kalbos žodyno, leksikografijos bei leksikologijos srityje. Jis įėjo į Senno-Niedermano-Brenderio pradėtojo penkiatomio lietuviš-

kai vokiško "Lietuvių rašomosios kalbos žodyno" (Heidelberg, 1932-1968) redakciją nuo II tomo pabaigos (449 psl.) ir čia galėjo papildyti žodyno medžiagą daugeliu žodžių bei jų lyčių. Be to, jis tikrino ir surinktosios žodyno medžiagos autentiškumą bei tinkamumą ir kirčiavimą. Bendradarbiaudamas šiame žodyne, A. Salys rinko medžiagą ir savo ruošiamam trumpam istoriniam bei etimologiniam žodynui, kuriame pirmiausia norėjo parodyti bent dalies šiandieninio mūsų bendrinės kalbos žodyno susidarymą, atskirų žodžių bei jų formų pakitimą, raidą rašomojoje kalboje. Deja, to darbo nebesuskubo pabaigti.

A. Salys buvo įsitikinęs, kad kalbininkas neturi ribotis grynosios teorijos darbu, bet turi padėti savo žiniomis ir visuomenei, sprendžiant praktinius kalbos klausimus. Čia bus atsiliepusi, be paties palinkimo, vieno jo mokytojų, Jono Jablonskio įtaka, o taip pat ir anuometinio gyvenimo reikalavimai. Juk ypač nepriklausomuoju Lietuvos laikotarpiu iš pradžių mūsų bendrinei kalbai teko skubiai spręsti daugelį neatidėliotinų klausimų, kuriems buvo būtina gerai pasiruošusių kalbininkų pagalba. Svarbus buvo kuriamasis, norminamasis darbas. Ir čia A. Salys yra daug kuo prisidėjęs, rašydamas norminamojo pobūdžio straipsnius "Gimtosios Kalbos" laikraštyje (kurio jis buvo ir vienas kūrėjų) ar ir kitur, sukirčiuodamas kai kuriuos mokyklinius tekstus, dirbdamas terminologijos kūrimo darbą, skaitydamas paskaitų mokytojams ir šiaip besikreipiantiems į jį, teikdamas bendrinės kalbos patarimų. Bene čia jis labiausiai prasikišo vykusių savo naujadarų pasiūlymais, kurių gera dalis ir prigijo, o taip pat atstatytomis bei sunormintomis mūsų tikrinių vardu, lietuviškųjų vietovardžių ir asmenvardžių lytimis. Gražus pluoštas nustatytųjų tikrinių (vietų ir asmenų) vardu, ne tik Lietuvos, bet ir apskritai lietuvių kalboje vartojamų, jo paskelbtas jau minėtojo "Lietuvių rašomosios kalbos žodyno" gale (80 smulkaus teksto psl.).

Taigi vienas iš ymausių mūsų kalbininkų prof. A. Salys, per 40 metų dirbdamas

Viščiukas be galvos

Viktoras Nakas

Šiaurės Amerikos Lietuvių Studentų Sąjunga buvo įkurta 1951 metais. Iš pradžių ji vadinosi Amerikos Lietuvių Studentų Sąjunga, bet vėliau vardas buvo pakeistas, norint įtraukti ir Kanados studentiją. Pagal Lietuvių Enciklopediją, organizacijos tikslai buvo: "a) sujungti visus JAV lietuvių ir lietuvių kilmės studentus; b) reprezentuoti juos lietuviškoje bendruomenėje, JAV įstaigose bei tarptautinėse organizacijose; c) organizuoti bendrą studentų veiklą lietuvių bei išlaikyti ir Lietuvos laisvei atgauti; d) rūpintis socialiniais ir ekonominiais studentijos reikalais". Sakau, kad jos tikslai "buvo", o ne, kad jos tikslai "yra", nes manau, jog organizacijos gairės gerokai pasikeitė per 20 metų.

Norint suprasti, kodėl ir kaip L.S.S. tiek daug yra pasikeitusi, reikia žvelgti pirmą į jos organizacinę struktūrą, o paskui stebėti, kaip jai sekasi veikti tose struktūrinėse ribose. Pagal Lietuvių Studentų Sąjungos esminę struktūrą, kiekvienais metais būna

---

universiteto dėstomąjį darbą, svariai prisidėjo prie jaunesniosios lituanistų bei kalbininkų kartos paruošimo, davė vertingus savo įnašus mūsų kalbos praktikai, o taip pat ir teorijai, daugiausia tarmėtyrai, vadynei ir baltų kilčių senovei. Jis tėra spėjęs raštu paskelbti tik dalį savo gausių lituanistinių žinių bei potyrių.

suvažiavimas. Tradicija ir tikriausiai trūkumas geresnės datos diktuoja, kad suvažiavimas vyktų Padėkos Dienos savaitgalį. Suvažiavimo darbotvarkę pripildo paskaitos, diskusijos, simpoziumai, kultūriniai pasirodymai ir naujos valdybos rinkimai. Tas suvažiavimas yra vienintelis L.S. Sąjungos centro valdybos nuveikimas. Visi kiti veiklos metai priklauso nuo vietinio L.S.S. skyriaus. Teoretiškai visi skyriai laiko glaudų kontaktą su centru per ryšininką, kad centras galėtų koordinuoti L.S.S. veiklą. L.S.S. skyrių dažniausiai sudaro vieno universiteto lietuvių studentų klubelis. Tačiau yra tokių atvejų, kai studentai iš kelių universitetų sueina kartu bendrom jėgom veikti. Pvz. Detroito studentai dažniausiai veikia kaip vienas L.S.S. skyrius, nors, pagal apylinkių universitetus, jie turi savo atskirus klubelius.

Tikrai sunku yra apibūdinti tipiško skyriaus veiklą, nes abejoju, ar yra tipiškas skyrius. Du veiksniai įvairina skyrių veiklą, būtent — klubelio užsidegimas ir klubelio lietuviškumas. Pirmas nusprendžia skyriaus efektingumą, antras — jo charakterį. Kaip ir visose organizacijose, dalis narių labai apatiškai nusiteikę — nežino, ko nori. Tačiau tą apatiją šiek tiek neutralizuoja mažesnis ar didesnis užsidegusių narių skaičius. Po visų apskaičiavimų skyriaus narių "grynas" entuziazmas (ar to entuziazmo trūkumas) paveikia veiklą daugiau kaip bet koks kitas veiksnys. Antrasis svarbus veiksnys, lietuviškumas, remiasi ne entuziazmu, bet narių lietuviška prigimtimi. Šiomis dienomis, kai lietuviai studentai nori steigti klubelį universitete, jie turi sutikti su tam tikrom sąlygom, jei jie nori pasinaudoti universiteto patalpomis ir oficialiai priklausyti prie universiteto tarptautinės organizacijos. Viena sąlyga yra, kad klubelis turi priimti visus, norinčius prisirašyti prie lietuvių grupės. Todėl nėra stebėtina, kad į lietuvių studentų klubelius įeina kitataučių. Didesnį nuošimtį klubelio narių sudaro antros ar trečios generacijos Amerikos lietuviai, mažai ar visai nemokantys lietuvių kalbos. Nors šios kitataučių ir mažai lietu-

viškai mokančių lietuvių grupės skirtumai tarp skyrių pajvairina veiklą ir veiklos metodus, jos sudaro ir tam tikras kliūtis. Pvz. jei pusė klubelio yra sudaryta iš kitataučių ir tik angliškai mokančių lietuvių, o kita — iš lietuviškai mokančių, gali būti piktumai dėl oficialios susirinkimo kalbos. Taip pat tokioj situacijoj pasidaro sunku pritaikyti veiklą prie visų, nes vieniems temos bus dėstomos ar nagrinėjamos per aukšto lygio, o kitus, šeštadieninių mokyklų produktus, žemesnio lygio temas migdys. Yra ironiška, kad dažnai tie, gerai pažįstantys kalbą ir kultūrą, nerangiai veikia, o tie, mažai žinantys, turi labai pozityvią pažiūrą.

Apibūdinęs organizacijos mechanizmą, galiu eiti prie praktiško L.S.S. veikimo. Negalėdamas sugalvoti tinkamesnio palyginimo, turiu pasakyti, kad L.S.S. yra kaip vičiukas be galvos. Vienintelis skirtumas tas, kad L.S. Sąjungos galva ne visai nutrūkus, bet kabo ant kelių nervų gyslelių. Iš tų kelių gyslelių, kurios prilaiko galvą ant kūno, pagrindinė gyslelė yra metinis L.S.S. suvažiavimas. Jei tas nutruks, nebebus centrinės organizacijos, ir sunku pasakyti, kaip ilgai įvairūs skyriai išliks be galvos. Tikrai negalima kaltinti centro valdybos narių, kad yra tik vienas suvažiavimas per metus — juk jie yra veikiami tos pačios dvasios, kaip ir visi kiti nariai. Iš studentų tarpo niekas nepageidauja, kad suvažiavimai būtų dažniau. Atrodo, lyg tokia tvarka patinka. Kad tik suvažiaujama vieną kartą į metus nėra tragedija — tragedija slypi fakte, kad visų kitų veiklos metų laikotarpis centras nieko prasmingo nenuveikia. Dar liūdniau, kad nors ir turime to potencialo, bet gavę metuose vienintelę brangią progą, tai yra metinį suvažiavimą, jį paverčiame tik linksmalaikiu. Pereitais metais teko dalyvauti L.S.S. suvažiavime Klevelande. Neįgudęs, aš vienam draugui pastebėjau, jog pirmoje paskaitoje daug studentų dalyvauja. Šis draugas, tikras suvažiavimų veteranas, nusijuokė ir pasakė, kad į sekančią paskaitą atsilankys pusė tiek, kiek buvo pirmoje, ir kad po to kiekvienoje paskai-

toje dalyvių skaičius vis perpus mažės. Nors jis truputį perdėjo dalyvių mažėjimą, šiaip jo pranašavimas buvo teisingas. Paskutinę suvažiavimo dieną maniau, kad daugumas žmonių jau išvykę tolimų namų link — toks mažas skaičius studentų programoje bedalyvavo. Todėl labai stebėjau, kai tą vakarą į paskutinius šokius buvo sunku įeiti, nes studentų buvo pergrūsta salė.

Kaip anksčiau minėjau, L.S.S. yra organizacija, pilna potencialo — tik reikia kam nors prisiūti galvą prie kūno. Vien tik faktas, kad L.S.S. sudaro puikią progą suvesti visus skautus ir ateitininkus, tas dvi krikščioniškas organizacijas, kurios viena kitos nekenčia, į vieną kambarį, po tuo pačiu stogu, parodo, kiek ji turi vertės. L.S.S. yra geriausia priemonė vieningam Amerikos ir Kanados lietuvių studentų veikimui. Jei studentai paimtų iniciatyvą, yra begalės dalykų, kurių jie galėtų siekti. Pavyzdžiui, L.S.S. galėtų tapti komunikacijos centru visam lietuvių jaunimui, koordinuodama jo politinę veiklą. Pagalvokite, koks būtų efektas, jei studentai skersai Ameriką ir Kanadą, protestuodami prieš Kudirkos tipo įvyki, keltų demonstracijas tą pačią dieną, tuo pačiu metu, naudodami tuos pačius metodus! Imkit kitą pavyzdį, stipri L.S.S. būtų oficialus jaunimo atstovas Bendruomenėje, Altoje ir Vlike, turėdama tikrą jėgą. L.S.S. galėtų ruošti politinius ar kultūrinius suvažiavimus vasaros metu, galėtų agituoti už lietuvių kalbos kursų įvedimą Amerikos universitetuose, galėtų ir turėtų būti vikriausia lietuviška organizacija visoje Šiaurės Amerikoje.

Tačiau šalta, kieta realybė žlugdo tokias idealistiškas svajones. Jei būčiau lošėjas, lažinčiausi prieš, o ne už organizacijos išlikimą. Krištiškai išnagrinėjus organizacijos problemas, matyti, kad daugiausia čia trūksta dvasios. Cinikas sakytų, kad esame taip žemai nusmukę, jog tik begalim kilt aukštyn. Gal būtų jo teisybė. Be abejo, yra tokių, kurie galvoja: "Tai kas? Jei sugrius, tai sugrius. Tik viena organizacija. Turime dar daug jų". Taip sakant, žmogus yra ak-

las vienam faktui — kad L.S.S. yra jaunimo organizacija — tos kartos, kuriai priklauso ateitis. Ji neturi mūsų tėvų paramos, kurie šiuo metu apima visas svarbias lietuviškas organizacijas. L.S.S. yra jaunimo eksperimentas patirti, ar jis įstengs perimti vadovavimą lietuvių išeivijai.

Tik suaugusiems!

J. Paliliūnas

Daug rašom savo spaudoje, nemažai pakalbam savo susirinkimuose tėvynės meilės ir lietuviybės išlaikymo klausimu išeivijoje. Gyvenant svetimame krašte, toli nuo tėvynės ir be artimesnių ryšių su ja, tai yra nelengvas uždavinys. Ypač sunku čia užaugusiai ar beaugančiai naujajai kartai. Vien tik pamokslais, nors ir labai patriotiškais, jaunimo nesužavėsime ir jo lietuviškos dvasios nesustiprinsim. Šalia tėvynės meilės ir pastangų matyti ją laisvą bei savarankišką, ypač turėtų būti puoselėjama ir gyvais pavyzdžiais rodoma lietuvių meilė lietuviui, viens kito reikalų supratimas ir atjautimas. Turėtų būti daugiau šilimos, kantrybės ir tam tikrais atvejais bent kiek pasiaukojimo santykiuose tėvų su vaikais, namų savininko su savo nuomininku, kaimyno su kaimynu.

Daugumas mūsų jaunimo Lietuvos nėra matę ir, gal būt, dar negreit galės pamatyti. Jeigu norime jiems kalbėti apie tėvynės meilę, tai turime stengtis, kad pirma jie pamiltų lietuvius, kuriuos jie čia mato ir su kuriais bendrauja. Jaunimas turi pamėgti lietuvių kalbą, gyvenimo būdą bei papročius. O kad tai pamėgtų, priklauso labai daug nuo suaugusiųjų elgesio ir jų problemų supratimo. Tik tada, kai jaunuolis pamils lietuvius, pradės labiau domėtis jų kilme, istorija ir dabartine padėtimi. Aktyvesnieji įsitrauks į kovą už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Šeimos ir mūsų lietuviškosios kolonijos yra lietuviybės išlaikymo ir jos ugdymo pagrindai. Vaikas, lietuviškoje aplinkoje užaugęs ir lietuvių kalbos pramokęs, nuo

lietuviybės paprastai nenutolsta, nes patiria, kad tik savi tautiečiai jį geriau įvertina tada, kai jam kas nors pasiseka, ir labiau užjaučia bei pagelbsti, kai iškyla koks reikalas ar bėda.

Dažnai galima patirti, kad daugumas tų, kurie paauglystės metais vengė lietuviškai kalbėtis ir buvo beveik beatitrūkstą nuo lietuviškos bendruomenės, vėliau, sukūrę šeimas ir sulaukę savo vaikų, juos auklėja ir moko lietuviškai, panašiai kaip ir jie patys pirmiau buvo mokomi. Tai labai ryškiai galima pastebėti, pavyzdžiui, kad ir Kaziuکو mugėse, kur suvažiuoja iš visur labai daug jaunų šeimų su savo mažiukais.

Tai yra tėvų, močiūčių ir senelių pastangų vaisiai. Tačiau kai vaikai labiau paaugs, reikės jiems platesnės lietuviškos aplinkos, bendraamžių lietuviukų draugystės, bažnyčios, šeštadienių mokyklų ir kitų lietuviškų sambūrių, esančių lietuvių kolonijose, pagalbos. Juk tos institucijos tam ir yra visų lietuvių bendromis pastangomis sukurtos.

Daugumas naujai susikūrusių šeimų dažnai dar negali turėti savo namų, bet vis tiek norėtų gyventi lietuvių kolonijose, lietuviškosios visuomenės aplinkoje, kad galėtų lengviau ir savo vaikus lietuviškai auklėti. Bet kokios yra galimybės tokiai šeimai su vaikais išsinuomoti butą lietuvių apgyventose kolonijose? Labai mažos. Ne dėl to, kad nebūtų laisvų butų. Jų visuomet atsiranda. Pagrindinė priežastis yra ta, kad, pasibeldus į kurio nors namų savininko lietuvių duris, tuoj susilauksi pikto atsakymo: "Tik suaugusiems!" Jokiu būdu nenori priimti šeimos su vaikais. O jeigu jau kuris nors, susigundęs pasiūlyta aukštesne nuomos kaina, ir priims tokią šeimą, tai paskui tiek ją įrėms į visokius suvaržymus, draudimus ir priekabas, kad tie nuomininkai pasijus tame bute kaip kaliniai. Žinoma, tvarkos reikia laikytis; visi žinome, kad pasitaiko ir labai netvarkingų nuomininkų, bet čia kalbame tik apie tokius atvejus, kai namų savininkas duoda daugiau laisvės ir privilegijų savo šuniui, negu savo nuomininko vaikui.

Visiems turėtų būti labai aišku, kad jeigu mūsų apgyventose kolonijose nebekrykštaus lietuviškas jaunimas, jeigu jos taps tik iš gyvenimo besitraukiančių pensininkų kolonijomis, tai daug laiko netruks išspręsti jų likimui. Iš tų kolonijų visi būsimie greičiai išstumi veržlių kaimynų.

Jauna lietuvaitė – teatro žvaigždė

Prieš kelias dešimtis metų prasidėjo filmų gdynė. Kinas su savo žvaigždėmis tuoj užkariavo pasaulį. Tokie filmų artistai, kaip Rudolph Valentino, Charlie Chaplin, Marilyn Monroe, Elizabeth Taylor, buvo ir dar tebėra daugeliui labiau žinomi, negu žymiausi rašytojai ar mokslininkai. Tad visi nenuostabu, kad ir lietuviai stengiasi visokiais būdais "išknisti", ar tik koks nors žinomesnis aktorius nėra lietuvių kilmės. Apie kai kuriuos vis kas nors spaudoje kartais parašo. Koks nors laikraštininkas vargais negalais sukombinuoja su tomis įžymybėmis pasimatyti ir eina į tas "audiencejas" su daug smarkiau plakančia širdimi, negu eitų pas popiežių ar karalių. Nuėjęs tuoj paklausia: "Girdėjau, kad Jūs esate lietuvis?" Dažniausiai tie "lietuviai" tuoj labai šaltai atkerta, kad jie nesą lietuviai ir niekad jokių reikalų su lietuviais neturėję. Kiti prisipažįsta esą lietuvių kilmės, bet, deja, jau nemoką nė vieno žodžio lietuviškai.

Vis dėlto turime ir tokių artistų, kurie niekad neslepia savo lietuviškos kilmės ir puikiai kalba lietuviškai. Tai visiems žinomos dvi mūsų žvaigždutės: Rūta Kilmonytė (Ruta Lee) ir Jūratė Nausėdaitė (Ann Jillian).

Paskutiniu metu kai kuriuose mūsų laikraščiuose jau teko skaityti ir apie trečią "autentišką" lietuvaitę, teatro žvaigždę Živilę Šlekytę (Zhivila Roche). Ji yra Eliziejaus Šlekio ir Ksaveros Barauskaitės-Šlekienės jauniausia dukra, gimusi Vokietijoje. Dabar tėvai gyvena Toronte. Torontiečiai, be abejo, gerai prisimena Živilę, veiklią skautę, ateitininkę, entuziastišką sportininkę. Baigusi Loretto gimnaziją ir konservatoriją, stu-

Živilė Šlekytė

dijavo matematiką Toronto universitete. 1966 m. baigus universitetą, gavo pasiūlymą dėstyti matematiką Loretto gimnazijoje, bet pirma dar norėjo pasivažinėti po Europą. Nuvykusi į Paryžių, susigundė pastudijuoti prancūzų kalbą universitete. Tuo pat metu Živilei atėjo į galvą mintis pamėginti savo laimę — dalyvauti Londono "Royal Academy of Dramatic Art" konkurse. Laimėti ji nesitikėjo, tik buvo įdomu šiaip sau pamėginti. Ir buvo jai tikra staigmena — iš 800 konkurso dalyvių tarp aštuonių laimėjusių mergaičių buvo ir ji! Šią dramos akademiją baigė 1969 m., gaudama net specialią The Arthur Woutner premiją. Dabar prasidėjo jos sceninė veikla ir artistės karjera. Svetimtaučiams Živilės vardas ir Šlekytės pavardė skambėjo labai neįprastai, šiuos vardus tardami, jie bijojo nusilaužti liežuvį, todėl jai liepė bent vieną jų pakeisti angliškai. Živilė pasiliko savo vardą, o pavardę pakeitė į anglišką Roche.

Jis ir ji šeimos židiny

Juozas Prunskis

Kartą Kaune turėjau spaudai pasikalbėjimą su buvusiu prezidentu dr. K. Griniu. Jis pasakė žodžius, kurie taip dažnai man grįžta atmintin. Jis kalbėjo, kad Vilniaus krašte, be kitų priežasčių, atsirado daugiau slavų, ir mes tą sritį buvome praradę todėl, kad slavų šeimos gausesnės prieaugliu. Jie daugėjo, slinkdami į lietuvių sritis. Ir prez. Grinius pabrėžė, jog lietuviai kunigai turėtų rodyti susirūpinimą, kad lieuvių šeimos būtų sveikos ir gajos.

Jeigu kada reikėjo tuo rūpintis, tai ypač dabar, kai iševijoje patekome į kraštus, kurie daugeliu atžvilgių mums malonūs, bet kur tragiškai daug šeimų ėda perskyrų

Pirmiausia Živilė vaidino įvairiuose Anglijos teatruose ir televizijos filmuose. Jauną mergaitę ji vaidino "The Crucible" veikale, jauną princą "Makbete", pagrindinis vaidmuo jai buvo patikėtas "Wives and Daughters" veikale. Bet, tur būt, nesuklysimė pasakę, kad savo teatrinės vaidybos viršūnę ji pasiekė, patekusi į "Royal Shakespeare Company" teatro grupę, su kuria apvažinėjo beveik visą pasaulį. Čia ji pasigėrėtinai atlieka nelengvą Hermia vaidmenį "A Midsummer Night's Dream" veikale.

Apie šį vaidinimą plačiai rašė Europos, Amerikos, Australijos, Azijos laikraščių teatro kritikai. Žinoma, kai kurie būtinaie ieškojo, kad galėtų kur nors prikibti, kiti

vėžys, kur vietomis negimusių nužudymų jau darosi daugiau negu pačių gimimų.

Jau net valstybės, kurios pirma buvo paskelbusios daug laisvės toje srityje (gal net įtakoje okupantų bolševikų, kurie norėtų, kad kaimyninės tautos nyktų, jiems daugiau erdvės palikdamos), dabar suka kita kryptimi. Skaudžių patyrimų pamokytos, Vengrija, Bulgarija ir Čekoslovakija pradėjo įvesti prieš abortus nukreiptus nuostatus. Rumunija negimusių žudymą uždraudė jau 1967 m., ir abortai leidžiami tik labai rimtais išimtiniais atvejais, o net ir gimimų kontrolės piliulės nuo 1967 m. nei gamina mos pačioje Rumunijoje, nei išvežamos.

Dienrašty "Chicago Tribune" 1972.XI.1. vienas gydytojas perspėjo, kad dabarties lengvatos šioje srityje gali tapti rytdienos tragedija. Toliau jis rašė: "Tikėkite manim, abortai veikia moters gyvenimą. Aš sudrebu, prisiminęs, kokių problemų mes galime susilaukti su dabartiniais įstatymais. . ."

Taigi, ne vien religiniu, bet ir mūsų tautos likiminiu atžvilgiu labai svarbus yra mūsų šeimų sveikumas ir jų vadovavimasis tradicine krikščioniškąja morale, kuri šimtmečiais mūsų tautą išlaikė, nežiūrint svetimųjų priespaudos.

Kai Michelangelo savo nemirtingaisiais kūriniiais puošė Sikstinę koplyčią, jis nutapė ir pirmosios Dievo sukurtos moters veidą. Jo paveiksle Ieva, vos tik įgavusi są-

šio veikalo pastatymą vadino nepakartojamu šedevru, vieni gyrė, kiti kritikavo artistus, bet visi nesigailėjo labai šiltų žodžių Živilėi. Nuolat aprašymuose vis būdavo iškeliamas jos švelnus moteriškumas, simpatiškumas, išgyvenimas į savo vaidmenį. Tas vaidmuo tikrai nebuvo lengvas, čia reikėjo net ir cirkinės akrobatikos. Ankstyvennis Živilės sporto pamėgimas čia jai daug padėjo.

Dažnai kritikai pamini, kad Živilė yra lietuvaitė. Mes ja didžiuojamės ir linkime toliau kopti į teatro viršūnes, keliauti po pasaulį, džiuginti kitus jai Dievo duotais talentais ir visur būti Lietuvos ambasadore.

J. V.

monę, ištiesia maldaujančias rankas į Viešpatį, lyg išryškindama jausmą, kad ji sužlugs, jeigu ryšiai tarp moters ir vyro iš gamtinių instinktų lygio nebus pakelti į dieviškų įstatymų plotmę.

Vyro ir moters nuoširdaus bendravimo ryšį vaizdžiai nusako prancūzų rašytojas, Nobelio laureatas Mauriac savo veikale "Gyvačių lizdas". Čia vienas iš aprašomų vyrų taria: "Į kokias aukštumas aš galėjau iškilti, jeigu prie manęs tą momentą būtų buvusi moteris, kuri mane mylėtų. Mums reikalinga liudytoja mūsų jėgos, mums reikia ko nors, kas pastebėtų mūsų gaunamus smūgius, skaitytų mūsų laimėjimus... Kaip kitados mokyklai premijas dalinant, knygomis apkrautas aš minioje ieškojau motinos akių".

Tauri moteris ir taurus vyras yra vienas kitam laimės nešėjai ir kūrėjai skaidrios šeimos, kurioje galima tikėtis ir tauraus atžalyno, kur visi vienas kitą supras, atjaus ir kur jausis surišti tuo pačiu neišblėstančiu meilės ir ištikimumo ryšiu.

Didžiojo kompozitoriaus Haydno oratorijoje "Sutvėrimas", vietoje, kur vaizduojami pirmieji žmonės, kaip perspėjantis šaukimas nuskamba žodžiai: "O, visiems laikams laimingoji pora! Kad tik klaidingi troškimai jūsų kurį šalį nenublokštų..."

Talentingas vengrų rašytojas Tihamer Toth, kalbėdamas moterystės temomis, priminė romėnų ir pirmųjų krikščionių laikus. Kartą pas moterį, vardu Korneliją, susirinko jos draugių būrys. Visos buvo labai išsipuošusios. Parodė savo daug kainavusius puošmenis ir kreipėsi į šeimininę: "Dabar, brangioji, parodyk tu savo brangakmenius". Korneliją susišaukė savo vaikus ir, juos rodydama, prabilo: "Tai mano brangakmeniai".

Lietuvių tauta išliks atšiaurių viesulų blaškoma, jeigu jos šeimos turės tų brangakmenių ne vieną ir ne du, jeigu juos šliuos su dideliu atsidėjimu... To galima pasiekti, patiems tėvams tampant atžalyno pavyzdžiu. Minėtasis Tihamer Toth pasakoją kitą atsitikimą. Vienas tėvas sugavo vaiką vagiant. Jį bemokydamas kalbėjo: "Sū-

nau, nevak. Juk Dievo negali apgauti. Jis viską mato". Bet ir vaikas turėjo kuo atsikirsti: "Dievas viską mato? Tai tikrai blogai. Jis turėjo pamatyti, kaip tu praeitą naktį parėjai girtas..."

Romos valdovo Augusto laikais perskyrų skaičius buvo toks gausus, kad jis prieš tą negerovę išleido griežtą įstatymą, pavadintą "Lex Julia", apie IV šimtmetį. Deja, moralinių puvėsių sugrauztas Romos organizmas jau nebeatlaikė. Tautai svarbu susiorientuoti, kol dar nėra per vėlu.

Velionis kun. F. Kapočius yra pasakęs: "Šeimose sudėtos didžiosios žmonijos viltys ir lūkesčiai, nes ant šito švento pagrindo stovi židinytis ir altorius. Šeima yra kaip gyvojo vandens šaltinis, iš kurio iškyla krašto genijai ir ramūs laukų artojai, šventnamių tarnai ir valstybių viršininkai".

Bet mums svarbiausia, kad lietuviškoji šeima yra mūsų tautos išlikimo viltis ir garantija, ir šią sunkiausią tautos vergijos valandą, kada mūsų tautos kamienas taip naikinamas genocidiško okupanto, laisvėje gyvenančių šeimų atsakomybė yra didelė už save ir už tuos, kuriuos okupantas bolševikas nori sutirpdyti savo nutautinimo ir fizinio naikinimo katile.

Lietuvių tautos gerove ir išlikimu taip labai rūpinęsis Šaulių sąjungos įkūrėjas Vl. Pūtvys mus visus perspėjo: "Jei sukurtos šeimos kelias tėvų sugebamas suderinti su žmonijos tobulėjimo kūryba, su Dievo keliu, tai meilė vis stiprėja, kaskart duoda didesnės laimės ir pasitenkinimo. Ir taip ligi pat džiaugsmingos, laimingos kūno mirties. Myli giliai jaučia, kad jų meilė nugalėjo mirtį, kad tai tik maži varteliai į amžinąją meilę, į absoliutinį gėrį".

Bet jei nesugebama šeimos suderinti su Dievo keliu, jei užsidaroma joje egoistiškai, jei ieškoma joje tik sužadavimo ir smagumų, jei vengiama vaikų, tai ūmai ateina nusiuvylimas, troškulys, nepasitenkinimas, ir sieloje kažin kas plyšta", — rašė Vl. Pūtvys.

Atmintinas yra ir šv. Jono Auksaburnio perspėjimas: "Tėvų elgesys yra knyga, iš kurios vaikai mokosi". Tėvai — tai pirma-

sis ir pats įtakingiausias vaikų gyvenimo vadovėlis.

Italų priežodis sako: "Trys dalykai atgraso žmogų nuo namų: drėgmė, šaltis ir bloga žmona". Lygiai tą pat galima pasakyti, kad atgraso ir blogas vyras. Būdo taurumas, pastangos vieni kitus suprasti, ryžtas pasiaukoti, bendrai kasdiene gyvenimo našta dalintis — yra kelias, kuris žada saulėtą šeimos ateitį ir kuris kelia viltis visai tautai.

Laimės žaižaros

(pasaka)

Zenta Tenisonaitė

Kadaise, labai senais laikais, gyveno jaunikaitis, kuris panoro sužinoti, kas yra laimė. Turėjo jis labai išmintingą senelę ir, nuėjęs pas ją, vieną dieną paklausė:

— Pasakyk man, senele, ar tu žinai, kas yra laimė?

— Laimė, mano sūnau, — atsakė senoji moteris, kuri buvo ligota ir sėdėjo invalidų vežimėlyje, — yra sveikata ir jaunystė. Būti jaunam ir sveikam yra pati didžiausia laimė. Jauni žmonės to gal dar nežino... Bet kai tu būsi mano amžiaus, tai tau bus aišku.

Jaunikaitis tikėjo tuo, ką senelė jam pasakė, bet, eidamas gatve, iš smalsumo užkalbino netikėtai pakelėje sutiktą nuskarusį elgetą.

— Kas yra laimė? — paklausė jaunikaitis senąjį žmogų.

— Laimė, jaunas berneli, — liūdnai linknodamas savo žilą galvą, tarė senelis, — yra būti turtingu. Kai turi pastogę, kai neįjauti nei šalčio, nei bado, tada esi laimingas žmogus.

Tai išgirdęs, jaunikaitis susimąstė. O būdamas smalsus, jis panoro sužinoti ir kitų žmonių nuomonę. Jis pradėjo savo mieste vaikštinėti nuo namų prie namų, nuo durų prie durų ir kiekvieną žmogų klausiti, kas yra laimė. Daug žmonių, išgirdę jo žodžius, užtrenkdavo duris. Jie bijodavo ką nors atsakyti, galvodami, kad koks nors kvailys juokus krečia. Kiti tiesiog iš bailu-

mo, kiti, visai neturėdami savo nuomonės, tylėjo. Bet būdavo žmonių, kurie draugiškai atsakydavo į jo keistą klausimą.

— Sūnau, laimė yra Dievo meilė, — sušnabždėjo senas ir pradžilęs vienuolis.

— Žmogau, laisvė yra laimė, — liūdnai suriko kalinys.

— Brolau, grožis yra laimė, — atsiliepė jauna ir negraži mergaitė.

— Kvaily, pinigai yra laimė, — suniurėjo senas šykštuolis. Nustebęs jaunikaitis papurtė galvą:

— Dabar aš jau nieko nebesuprantu. Kiekvienas žmogus man vis ką nors kita pasako. Todėl aš keliausiu per pasaulį iki jo pabaigos ir, pasiekęs dangaus skliautą, paklausiu saulę, kas yra laimė.

Apsiauvęs auliniais batais ir pasiėmęs storą lazdą, jaunikaitis išėjo. Ėjo jis per girias, per kalnus ir klonius. Klausė jis viesulų ir vėjų, bet tie tylėjo. Vaivorykštė linksmi nusikvatojo ir užkėlė jaunikaitį ant debesų. Baltieji debesėliai išplėtė savo baltus sparnus ir nunešė jaunikaitį pas saulę. Išgirdusi jo klausimą, geroji saulė, žėrėdama šilimos spinduliais, linksmi nusišypsojusi, pasakė:

— Aš turiu viską, ko tik mano širdis trokšta. Aš nežinau, kas yra laimė, nes man jos nereikia. Bet man tavęs gaila, eik tu pas mano brolių mėnulį, gal jis žino?..

Bet iš miego prikeltas mėnulis, papurtęs mieguistą galvą, patarė jaunikačiui eiti dar toliau, pas jo pusseseres žvaigždes. Vėl ilgai keliavo jaunikaitis paukščių taku. Pagaliau jis pasiekė Didžiojo Lokio kraštą.

— Kas yra laimė?

Bet gražuolės žvaigždės, mirkčiodamos savo žibančių žemčiūgų akutėmis, draugiškai šypsojosi ir nežinojo, kas yra laimė. Jos net to žodžio nesuprato. Visai nusiminęs jaunikaitis sušuko:

— Aš taip ilgai keliavau ir veltui! Kas gali atsakyti į mano klausimą? — ir jo balsas aidėjo per erdvę, per tolimuosius ūkus ir, pasiekęs laiko barjerą, subyrėjo į tūkstantį mažų, krintančių meteoritų. Liūdnai žvelgdamas į tolimus ir paslaptinius visatos žvaigždynus, jaunikaitis galvojo:

tėvynėje

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

PASIGENDAMA FONTANU

Žilos sukakties proga ok. Lietuvos spaudos puslapiuose didelis dėmesys pradėta skirti Vilniui: giriamasi, kad restauruojami senieji pastatai, ruošiami koncertai miesto garbei, didžiuojamasi garbinga jo praeitimi, bet netrūksta ir kritikos, tiesa, gana atšargios. Štai *Lit. ir Meno* Nr. 37 nusiskundžiama, kad visame Vilniaus mieste nėra nė vieno fontano, jeigu "fontanais nelaikysime universiteto kiemeliuose kyšančių vamzdžių, iš kurių tai stipresne, tai ir visai mažą srovele sruvena vanduo. Įrengti fontanus, matyt, būta užmojų, kurių pėdsakai likę Jaunimo sode, Žirmūnuose ir dar vienoj

— Aš manau, kad atrasti Laimę bus labai sunku! Pagaliau ar jinai egzistuoja mūsų pasauly?

Kadangi jis buvo jaunas, dinamiškas ir iš prigimties optimistas, pasiryžo keliauti vis toliau ir visą savo gyvenimą jos ieškoti. Ir taip nepailsdamas jis vėl iš naujo keliauvo per kalnus, girias ir klonius. Plaukė per marias ir vandenynus ir kiekvieną žmogų klausinėjo, ar jis yra sutikęs paslaptinę viešnią, kuri vadinasi Laimė.

Prაėjo daug daug metų. Laikas įbrėžė savo ženklus jam į veidą. Saulė išbaltino jo plaukus. Jaunikaitė pavargusios kojos ėmė prašyti poilsio, bet jis vis ėjo tolyn. Netikėtai, vienoje tamsioje girioje, prisitartinio jo svajonių Geroji Laumė.

— Ko tu ieškai, jaunikaiti, — paklausė ji, nes jo širdis, nežiūrint amžiaus, plakė

kitoj vietoj. Visi supranta ir pritaria, kad fontanai miestui tikrai reikalingi, tačiau užmojai ir lieka tik užmojais, šnektos šnekto, o Vilniaus svečiai nustebę dairosi į visas šalis: argi jūs tikrai neturite fontanų?"

RANDAMA SENŲ KNYGU

Apie ligi šiol nežinomą, jokiuose šaltiniuose neminėtą, seną lietuvišką knygą — Rytprūsiauose išspausdintą 1827 m. leidinį "Nusidavimus apie kentėjimą" Lietuvos Knygų rūmams pranešė Vilniaus universiteto bibliotekininkystės specialybės studentas Domas Kaunas. Ši valstybinės bibliografijos centrą vertingais faktais nuolat praturtina tyrinėtojų ir eilinių knygos mylėtojų atradimai. Kaip žinoma, 232 naujais, anksčiau nežinomais įrašais buvo papildytas 1547-1861 metų leidinių sąrašas, ruošiant spaudai daugiatomio leidinio "Lietuvos bibliografijos" pirmąją knygą. Lenkijos nacionalinės bibliotekos docentė, daktarė Černiatovič rado toje bibliografijos knygoje žinią apie 1831 m. Klaipėdoje išleistą, bet iki šių dienų nebeišsilikusią lietuvišką knygą "Žmogaus širdis". Pasirodo, kad šis leidinys dar buvo užsilikęs Varšuvoje. Dr. Černiatovič tą retą knygą įteikė Knygų rūmams.

(*Literatūra ir Menas*, Nr. 15, 1973)

vis dar jaunai, kaip prieš daugelį metų.

Ar tu, Nepažįstamoji, žinai, kas yra Laimė? — dar kartą pakartotojis jis tą jau tūkstančius kartų kartotą klausimą. Geroji Laumė paslaptinai nusišypsojo ir švelniai atsakė:

— Geros valios žmonių širdyse visada viešpatauja laimė ir taika. Ar tu nežinai, kad tikroji laimė randama, kitus padarant laimingus? Bet nepamiršk, kad kiekvienam ji yra vis kitokia, o daugeliui visai nepasiekiama...

Ir su tais žodžiais Geroji Laumė palietė jaunikaitį savo švelniais pirštais. Bematant jis pavirto į didelę, žibančią, labai ilgą žvaigždę, kurią žmonės vadina kometa. Šita kometa, skrisdama dangaus skliauto vieškeliu, pasirodo kiekvienam žmogui tik vieną kartą gyvenime.

NAUJAS FILMAS

Naują spalvotą lietuvišką filmą baigia sukurti Lietuvos kino studija. Filmo "Ties riba" režisierius Raimondas Vabalas ir operatorius Jonas Gričius. Tai nebe pirmasis filmas, sukurtas drauge. Vabalas ir Gričius bendradarbiavo filmuose "Laiptai į dangų" ir "Akmuo ant akmens", tačiau šis yra pirmas spalvotas filmas. Filme pusiau detektyviniu stiliumi vaizduojamas Klaipėdos krašto miestelio gyvenimas. Pagrindinius vaidmenis atlieka aktorius A. Matulionis (tardytojas Andrius), D. Rutkutė, N. Lapeškaitė. Filmui muziką sukūrė A. Apanavičius, o scenarijų rašė G. Kanovičius ir S. Šaltenis.

(Tiesa, Nr. 217, 1973 m.)

KAI NĖRA TIKRO ŠEIMININKO

Vis dažniau ok. Lietuvos spaudoje pasigirsta nusiskundimai, kad be atodairos teršama aplinka — vandenys, miškai, patrauklesnės gamtos vietos, ir niekas nesirūpina jų tinkama apsauga, atsakomybę nustumdami vieni nuo kitų. Štai kažkoks V.N. Tiesos Nr. 215 (1973) skundžiasi, kad Molėtų apylinkės virsta tikru šiukšlynu: "Molėtų vakarinėje dalyje esantis pušynėlis virto šiukšlių sąvartynu, futbolo aikštėje taip pat verčiamos šiukšlės, neužkastas griovys. O ką jau bekalbėti apie Siesartį, kuri savo sraunumu, krantų grožiu vasarą sutraukdavo ne vieną dešimtį turistų. Siesartis nuolat teršama ir niekada nevaloma. Vandens tėkmė vis lėtėjo, kol po tiltu kelyje iš Vilniaus į Molėtus gelžbetoninį vamzdį vanduo visiškai užnešė. Ne kartą prašėme miesto vykdomojo komiteto darbuotojus sutvarkyti patiltę, bet atsakymas buvo vienas — neturime lėšų..."

Nuo neatsakingo žmonių elgesio kenčia ir garsusis Žuvinto pilių rezervatas, kuris dar pasižymi didžiuliais spanguolynais. Uogautojai pilių plotuose išlaužė pušaites, išmindė plačius takus, išvaikė žvėris ir paukščius. Gana dideli gaisrų padaryti nuostoliai. Anksčiau spanguolės buvo renkamos prieš iškrentant sniegui arba anksti pavasarį, o dabar uogavimo laikas yra nuo

rugsėjo 1 d. Nors tada uogos būna dar pusžalės, bet nedrausmingi uogų rinkėjai jas renka. Ir kaip nerinks, kad visur yra nustatyta norma, kiek uogų turi būti pristatoma "didžiajai tėvynei". Spanguolių supirkimo punktas yra Žuvinto rezervato pašonėje.

(Tiesa, Nr. 212, 1973 m.)

TRUMPAI

- Naujiesiems mokslo metams Lietuvoje pastatyta keturiolika naujų vidurinių ir dvidešimt šešios pradinės mokyklos.

- Į aukštąsias ir specialiąsias vidurines mokyklas šiemet įstojo 5260 būsimųjų žemės ūkio specialistų.

- Vilniaus vardu pavadinta 4,120 metrų aukščio viršūnė Pamyre, Altajaus kalnagūbrių rajone, Fanų kalnuose. Ją įveikė dvi Lietuvos alpinistų grupės. Ankstesniais metais Tianšanyje ir Pamyre atsirado Lietuvos, Donelaičio, Čiurlionio, Žalgirio ir kt. vardai. Pastarasis alpinistų žygis buvo skirtas Vilniaus 650-sioms metinėms pažymėti.

- Lietuvos kino studija susuko filmą "Miestas, sugrižęs iš pasakos", skirtą Vilniaus sukakčiai paminėti. Jame pasakojama apie senamiesčio architektūrą ir senųjų pastatų restauravimą.

- Vilniuje, Istorijos ir etnografijos muziejuje šią vasarą vyko humoristinės fotografijos paroda, atkeliavusi iš Kapsuko (Marijampolės).

- Prancūzijoje, Nicoje, vykusiame foto kino festivalyje Lietuvos fotografų darbų kolekcija laimėjo Grand Prix.

- Rugsėjo pradžioje Gargžduose įvyko tradicinė liaudies dailės diena, kurioje dalyvavo liaudies meistrai iš trylikos rajonų bei miestų. Ta proga surengtoje parodoje pusketvirtą šimto autorių eksponavo drožimo, metalo plastikos, dekoratyvinio pynimo, audimo ir kt. dirbinius.

- Kvėdarnos vaistinėje (Šilalės rajone) įrengta senovinių receptų paroda.

filmai

AMERICAN GRAFFITI

Tai gana daug filmų duodančios Universal bendrovės kūrinys, 110 min. ilgio, vaizduojas Amerikos gimnazistų gyvenimą. Čia neliečiama jų mokslo reikalų ar pamokų, nesprenžžiama jokių vidinių problemų moderniojo gyvenimo laikotarpy. Tai daugiau lengvo žanro linksma komedija, vaizduojanti paaugsesnius jaunuolius laisvalaikio metu, vakare, kai jie laksto savo įvairiausių stilių automobiliais, išvažinėja ir susitikinėja poromis, dalyvauja savo trankiuose šokiuose, susitinka užkandinėse. Čia išimaisio ir brutalesnių "Faraonų" gauja, vieną paauglį prievarta išitraukdami į savo eiles.

Jaunuolių charakteriai pagauti gana psichologiškai. Kritikai pamini, kad daugelis personažų tiesiog paimti iš gyvenimo, iš Kalifornijos mokyklų, 1962 m. Tekstą sukūręs George Lukas, su Gloria Katz ir Willard Huyck, šiam pastatymui ir dirigavęs. Charakteriai gyvi, daugumas dar aukštesniosios mokyklos mokiniai, du jau turį išvykti į aukštąsias studijas. Aktoriai jauni, tad atrodo, kad jiems nė nereikia

- Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Vilniaus skyriaus rūpesčiu surengta ekspedicija į Aukštadvarį. Dalyvavo daugiau kaip šimtas įvairių specialybių žmonių: kalbininkų, literatų, istorikų, dailininkų ir kt.

- Vilniaus universiteto istorikai Liškiavoje, Vilkiautinio kaime, tyrinėjo mažai žinomą senkapį. Nustatyta, jog Bedugnio ežero vakariniame krante žmonių gyventa jau prieš trylika-penkiolika šimtmečių.

- Archeologų ekspedicija tyrinėjo Mažeikių rajono, Kukių kaimo, kapinyną, ku-

vaidinti — jie gyvena savo jaunatvišką gimnazistišką gyvenimą, kuris žaismingai lengvas, jaunatviškai romantiškas, bet negilus.

Filmas pramoginis. Pornografijos nėra, nors kai kurių užuominų į tą pusę pasitaiko, išsprunka keletas vulgarių žodžių, tad auklėjamojo elemento čia nedaug, nebent kai kurių neigiamybių išryškėjimas gali kai kam atidaryti akis. Dėl visa to filmas moraliniu atžvilgiu klasifikuotas suaugusiems, bet jį labai gausiai lanko jaunimas, rasdamas čia save su visa ta jaunimo minios morale (bent tokia, kokia ji buvo prieš 10 metų). Sakytume, kad filmas nėra ugdantis, bet nėra nė papiktinantis. Jame daugiausia yra smagios jaunatviškos nuotaiškos, gausu įvairių išdaigų su stipriu humoro atspalviu.

Muzika daugiausia tranki, džiazinė. Filmavimas labai geras, ypač žinant, kad visas turinys filmuotas naktį. Antrasis pavadinimo žodis "graffiti" kilęs iš graikų kalbos "grafein" — rašyti. Pavadinimas turėtų reikšti, kad čia vaizduojama toji amerikiečių generacija, kuri mėgsta savo vardus ir įvairius posakius išrašinėti sienose ir tualetų lentose, nors filme jie to nedaro. Filmą vis dėlto intriguojantis, nenubodus, daugeliui bus geras poilsinis išsi- blaškymas.

I AM A DANCER

Dokumentinis filmas, vaizduojas rusų talentingą šokėją Rudolfą Nurajevą, 1961 m. pasitraukusį iš Leningrado Kirovo baleto grupės ir dabar gastroluojantį plačiame vakarų pasaulyje. Filme jis pats yra pagrindinis aktorius. Publika turi progos ekrane stebėti, kaip jis ir eilė balerinų treniruojasi, kaip tvarkosi užku-

riam daugiau kaip septyni šimtmečiai amžiaus. Surinkta apie 400 radinių, aptiktos senos gyvenvietės liekanos.

- Telšių kraštotyros muziejaus vadovaujama ekspedicija kasinėjo seną kapinyną netoli Kvėdarnos, Paragaudžio kaime. Rasta ginklų, papuošalų, namų apyvokos daiktų, datuotinių IX-X mūsų eros šimtmečiais. Kvėdarnos kultūros namuose surengta naujųjų archeologinių radinių paroda.

- Šilutės rajone statomas tiltas per Nemuną į Rusnės salą. Jis bus 332 m ilgio ir 10 m pločio.

lisy ir savo kambaryje, kaip jis pasirodo baletu spektakliuose solo ir su keturiomis žymiomis balerinomis.

Baletu mėgėjams filmas bus įdomus. Čia gausiais, sudėtingais ir grakščiais judesiais pasireiškia ne tik pats Nurejevas, bet ir Margot Fonteyn, Karla Fracci, Lyna Eymour, Deanne Bergsma. Filmas klasifikuotas — visiems.

Filme yra tik siauras Nurejevo gyvenimo atskleidimas scenoje, baletu studijoje, rengimosi kambaryje. Daugeliui žiūrovų gal būtų įdomu patirti tas priežastis, kurios jį vertė pasitraukti iš Sovietų Sąjungos, kur jam buvo geros gyvenimo perspektyvos.

Kai ką gali išblaškančiai veikti ekrane rodomos prizminės nuotraukos su daugeriopu to paties asmens vaizdu, nors tai yra savotiškai įdomu. Rodomi teatriniai pasirodymai, tačiau jie yra surežisuoti tik filmui su iš šalies įvestu plojimu ir kitais garsais. Pasakotojas filme pažymi, kad Nurejevas yra totorių kilmės. Nurejevas yra klasikinio baletu mėgėjas, tad tik šio žanro baletas ir rodomas. Daugeliui tikrai bus malonu pamatyti pasigėrėtinais gerai atliktus žymiuosius baletu kūrinis: La Sylphide, Marguerite and Armand, Miegiančiąją gražuolę, Lauko figūras.

BANG THE DRUM SLOWLY

Paramount filmas, 97 min. ilgio, pastatytas Maurice ir Lois Rosenfield, vadovaujant John Hancock. Vaizduojamas amerikiečių pamėgtasis beisbolo sportas, atskleidžiant atletų gyvenimo užkulsius. Pavadinimas paimtas iš skotu kilmės amerikietiškosios baladės "Streets of Laredo", kur yra toks posmelis: "O, bang the drum slowly, and play the fife lowly". Dainelėje apraudojamas jaunas žmogus, pakirstas mirties gyvenimo pradžioje. Čia atvaizduotas žaidėjas Bruce Pearson (Robert de Niro), kuris, kitiems nežinant, artėja prie neišvengiamos mirties, sirgdamas Hodgkino liga. Jis daug simpatijos susilaukia iš savo draugo Henry Wiggen (Michael Moriarty). Wiggen nori paskutinį draugo gyvenimo laikotarpį padaryti skaidresnį ir sutinka žaisti (būdamas labai geras metikas) tik su sąlyga, jeigu bus priimtas ir jo draugas.

Filme yra daug žmogiškos šilimos, natūralaus humoro, jis yra švarus, be moraliskų priekaištų, tinkamas žiūrėti visiems. Ypač jis bus įdomus beisbolininkams ir kitiems šio sportu mėgėjams. Kitiems vietomis gali atrodyti nuobodokai ištęstas.

BATTLE OF OKINAWA

Toho bendrovės filmas, pusiau dokumentinis, vaizduojas sunkiąsias kovas Okinawos saloje. Kautynės vaizduojamos atskirų dalių susidūrimais, bet daug koncentruojamasi į civilių gyventojų kančias, kas padeda labiau suprasti japonų prieššukumą Okinawos okupacijai, užsitęsusiai 25 metus. "Okinawa", kaip pažymi "Catholic Film Newsletter" kritikas, yra stiprus filmas, epinio masto, persunktas žmonių agonija, įtikinantis susidaryti pažiūrą, kad daugiau tai neturi pasikartoti. Filmas — japonų kūrinys. Scenarijus Kaneto Shindo, režisūra Kichachi Okamoto, kurie paskutiniu metu yra sukūrę ir daugiau samurajų filmų.

FROM THE MIXED FILES OF MRS. BASIL E. FRANKWEILER

Cinema 5 filmas, vaizduojas du jaunuolius, kurie pabėga iš savo gražių namų New Jersey priemiesty ir įsikuria New Yorko Metropolitan meno muziejuje. Vidurnaktį klaidžiodami po muziejų, juodu aptinka angelo statulą, neseniai vieno turtuolio padovanotą muziejui. Angelas jiems patinka. Beieškodami, iš kur jis atsirado, pakliūva į statulą dovanojusio asmens rezidenciją. Besklaidydami ponios Frankweiler dokumentus, patiria ne tik apie juos dominusią statulą, bet ir apie žmogaus taurumo versmes.

Filmas surežisuotas Fielder Cook. Ekscentrišką ponią vaidina Ingrid Bergman. Jos laikyseną sušvelnina jaunuolė, vaizduojama Sally Prager ir jaunuolis — Johnny Doran. Jaunesnieji žiūrovai gal daugiau ras pasitenkinimo filme, bet vyresniesiems jis nebus įdomus. Gal čia kalta ir ta aplinkybė, kad nauja filmų gamybos bendrovė turėjo ribotą biudžetą ir nesusarė sąlygų "išsitiesti" talentingai aktorei Bergman.

LE RETOUR D'AFRIQUE

New Yorker susuktas filmas, režisuotas šveicaro Alain Tanner, kurio praėjusių metų filmai "Charles—Dead or Alive" ir "Salamandre" buvo gana palankiai kritikų sutikti. Šis filmas jau yra pretenzingesnis — vaizduoja jauną porą, pasiryžusią vykti į Afriką padėti kurti geresnį pasaulį. Paskatinti jau ten esančiųjų, jie meta tarnybas, išsiparduoda ir surengia atsiveikinimo puotą. Kitą dieną ateina draugo telegrama nevykti, kol neateis jo paaiškinimai. Jie pasilieka savo tuščiam bute, vėl pradėdami gyvenimą, kurio buvo atsižadėję. Tai padeda jiems, ypač moteriai, pasiekti gilesnį supratimą.

mą ir suvokti savo vietą visuomenėje. Filmas išryškina, kad tikrasis pasikeitimas ateina tik iš vidaus. Idėja gera, bet išvystymas ne per idealus. Filme svarstomi įvairūs gyvenimo aspektai popramoninio laikotarpio pasaulyje. Veiksmas vyksta pagal kultūrfilosofo Toynbee idėją — pasitraukti iš aplinkos ir vėl į ją sugrįžti jau pilnesniam. Suaugusiems.

SASUKE AGAINST THE WIND

Japonų Shochiku bendrovės gaminy, vaizduojas XVII šimtmetį, kai Togukawa gentis primetė savo hegemoniją kitiems kariaujančių sričių vadams. Kovų metu ištikimumas svyruoja, blaškomasi, besistengiant pritaipiti prie laiminčių. Filme samurajus šnipas sėja neapykantą tarp genčių. Tas šnipas — tai moralinė menkystė, pavartojanti prievartą ir korupciją "aukštesniems tikslams". Filme gausu agentų, net ir tarnaujančių abiem pusėm. Filmas susuktas pagal Shibtaro Ishihara veikala, kuris linksta į dabartinį japonų nacionalizmą. Filmas nepaįvotas, bet ryškus, padedą persvarstyti moralines vertybes dabarties prievartų pasaulyje. Morališkai priimtinas visiems.

SCUBA

Caribbean bendrovės gamyba apie narų stebimą povandeninį pasaulį. Tai dokumentinis filmas iš šešių jaunų žmonių patyrimo, nusileidžiant į koralų povandeninių uolų sritį ir filmuojant ten aptinkamą grožį. Vaizduojama, kaip ieškomi nuskendę turtai, kaip maitinamos žuvis gilumoje. Nardoma Haiti pakrantėse, ties Kingstonu ir ties Grand Cayman salomis. Filmas gali būti idomus vaikams ir iš dalies jaunimui. Suaugusiems gali atrodyti kaip "scuba" nardymo reklama.

THE TALL BLOND MAN WITH ONE BLACK SHOE

Tai yra prancūzo režisieriaus Yves Robert komiškas kūrinys. Filmo herojus — smuikininkas, patekęs į sukuri tarp dviejų grupių, siekiančių kontroliuoti seklių agentūrą. Į jį atkreipiamos akys, nes jis dėvi nesiderinančią porą batų. Jo ekscentriškas elgesys vieną grupę palenkia manyti, kad tai ypatingas šnipas, užmirštą visus pavojus. Ta šnipų baimė veda

prie įvairių sekimo priemonių: pasikalbėjimo klausymo įtaisų, minikamerų fotografuoti, kompiuterių, o taip pat ir senoviškų suvedžiojimo bei prievartos veiksmų. Sudaromas linksmos komedijos filmas. Jį kuriant buvo sujungti talentai: Bernard Blier, Jean Rochefort, Jean Carmet ir Pierre Richard bei Mireille Darc. Filmas tinka poilsiui, išsiblaškymui, daugelyje vietų linksmas, kaip ir kiti Robert filmai, pvz. "War of the Buttons" (1961), "Happy Alexander" (1968).

BROADWAY DRAMOS — EKRANE

Ely Landau, sukūręs televizijoje panaudotus "Play of the Week", dabar eilę teatro vaidinimų perkels į ekraną. Jis jau nufilmavo Eugene O'Neill "Long Day's Journey into Night", kuris yra klasikinis pavyzdys, kaip filmas išryškina draminius pastatymus. Pagal Landau planą, kino teatrai ryžtasi duoti tokius aštuonis dramų perkėlimus iš scenos į ekraną. Į tą planą įeina Eugene O'Neill "The Iceman Cometh", E. Albee "A. Delicate Balance", J. Osborn "Luther", H. Pinter "The Homecoming", S. Gray "Butley", Kurt Weill muzikinė drama "Lost in Stars", Čechovo "Trys seserys" ir E. Ionesco "Raganosiai".

Ta serija sudarys įvairių draminių veikalų jungtį, vaizduojančią XX šimtmečio pastatymus, nuo klasikinių iki modernųjų veikalų, net iki paties absurdo teatro. Tačiau didžioji atrakcija bus gausybė didelių talentų, prisidėjusių prie to darbo. Visa ši serija nebus skiriama masėms, o daugiau eksperimentinio pobūdžio parodymai, duoda progos apmąstyti, padiskutuoti kontroversines temas. Tie filmai bus matomi ateinančiais metais ir galės būti nemaža pagalba literatūros dėstytojams. American Film teatras nuo spalio iki gegužės mėnesio kas savaitę duos po vieną tokį ekraną perkeltą vaidinimą 512 kino salių visose J. A. Valstybėse.

Taip pat yra ruošiama ir filmų "Theatre in America" serija, kur bus perteikiama vadinaamojo Aktorių teatro vaidyba iš San Francisco ir Providence, R.I. Paskutiniu metu Amerikoje jaučiamas vietinių teatrų atgimimas. Filmai padės tai išryškinti.

Juozas Prunskis

1973 METŲ „LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ TURINYS

IVAIRŪS STRAIPSNIAI

„LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ VEIDAS — Redakcija	1
ŽVILGSNIS Į MENĄ — Feliksas Jucevičius	2, 43, 122, 150, 199, 225
UTOPIJA AR CHAOSAS? — A. Paškus	10, 39, 75
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE — Br. Krištanavičius, S.J. 14, 48, 80, 126, 163, 193, 232, 267, 310, 333, 369	
DABARTINĖ 16-TOSIOS VASARIO REIKŠMĖ — Redaktorius	37
„LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ METINĖ ŠVENTĖ — Redakcija	72
PRASMINGIAUSIA GAVĖNIOS ATGAILA — Redaktorius	73
BROLIAI, SESĖS LIETUVIAI — Vysk. A. Deksnys ir vysk. V. Brizgys	79
KUR TAVO BROLIS? — A. Rubikas	88
TU, VIEŠPATIE, SAU, O AŠ SAU — Nina Gailiūnienė	111
SUDIEV, GUVUSIS MISIJONIERIAU! — Pranas Alšėnas	117
SU T. J. BRUŽIKU LIETUVOS PARAPIJOSE — Petras Kleinotas, S.J.	119
KELIONĖ PER AUDRINGĄ ŽURNALISTINĮ GYVENIMĄ — V. Kasniūnas	133
MOTINYSTĖS SUNIEKINIMAS — Redaktorius	145
MANO TIKĖJIMO SVYRAVIMAS — Marija Eivaitė	147
TAUTA KRIKŠČIONIŠKOSIOS PASAULĖŽIŪROS POŽIŪRIU — Vacys Kuprys 158, 189	
LIETUVIS KUNIGAS VORKUTOS KASYKLOSE — Juozas Prunskis	171
BIRŽELINIAI APMĀSTYMAI — Redaktorius	181
KAIP TIKĖJIMAS PRARANDAMAS IR ATRANDAMAS — Gabija Juozapavičiūtė	183
KRISTAUS ŠVIESA ŽMOGAUS KLYSTKELIUOSE — Juozas Prunskis	186
TIKĖJIMAS YRA GYVENIMO JĖGA — Stefanija Stasienė	206
KAM PIRMENYBĖ? — Juozas Vaišnys, S.J.	217
TIKĖJIMO PRARADIMO IR ATRADIMO KLAUSIMU — Jurgis Gylys	221
ŠVENTASIS SENELIS — Halina Mošinskienė	239
A.A. KAN. MYKOLĄ VAITKŲ PRISIMENANT — J. Venckus, S.J.	241
PAVYZDŽIO REIKŠMĖ — Redaktorius	253
TIKĖJIMO PRARADIMAS IR ATRADIMAS — Roma Olšauskaitė	255
ŠVENTAS RAŠTAS IR TEOLOGAI — A. Rubikas	260
TIKĖJIMO KELIU — Juozas Prunskis	263
VILNIUS — ARCHITEKTŪRINĖ PAŽIBA — Redaktorius	290
KAIP TIKĖJIMAS PRARANDAMAS — kun. Juozas Zesas	291
VILNIUS AMŽIŲ RŪKUOSE — Vincentas Liulevičius	294
VILNIAUS SUKAKTĮ MININT — J. Puzinas	297
MOTERIS BAŽNYČIOJE — Ses. Margarita Bareikaitė	302
DIALOGAS SU DIEVU — Juozas Prunskis	307
VILNIŲ APDAINAVĖS POETAS — Jonas Miškinis	317
KĄ UPĖ RUDENĮ KALBĖJO — Redaktorius	325

MOTERIS BAŽNYČIOJE — Prel. V. Balčiūnas	328
TIKĖJIMAS IR MEILĖ — Juozas Prunskis	343
REKOLEKCIJOS MILFORDE — Br. Petras Kleinotas, S.J.	345
KANTRYBĖS IR KRIKŠČIONIŠKOSIOS MEILĖS! — Redaktorius	361
CHARIZMATINIS SAJŪDIS — Sesuo Ona Mikailaitė	363
GYVENIMO MOZAIKA — Vytautas Kasnis	374

ŠEIMA

PAAUGLIŲ AUKLĖJIMO PROBLEMA — Jonas Miškinis	21
VAIKŲ DARBŠTUMAS — Angelė Vaičiulienė	53
TUŠTI PAŽADAI — T. M.	135
PAAUGGLYS BĖGA IŠ NAMŲ — J. Stašinskas	242
NEGALIMA! — E. Pociuvienė	243
MOTINA — ATEITIES KŪRĖJA — Gabija Juozapavičiūtė	276
AR GALI VAIKAS TINGĖTI? — Jonas Laužikas	278
VAIKAS NETURI APETITO — B. Ambrozaitienė	318
KŪDIKIS SUSIPAŽISTA SU PASAULIU — A. Augustinavičiūtė	348
BIJOKIME PAVIRŠUTINIŠKUMO — Ona Poškaitienė	350
JIS IR JI ŠEIMOS ŽIDINYS — Juozas Prunskis	386
LAIMĖS ŽAIŽAROS — Zenta Tenisonaitė	388

JAUNIMAS

LIETUVIŲ JAUNIMO ŽVILGSNIS Į SPAUDĄ — Daiva Valaitytė	22
MŪSŲ JAUNIMAS DABARTYJE — vysk. V. Brizgys	55
PROGINĖS MIŠIŲ MALDOS — A. Saulaitis, S.J.	56
BRAZILIJOS VAKARĄ — A. Saulaitis, S.J.	140
DIENA STOVYKLOJE — A. Saulaitis, S.J.	180
KADA ŽMOGUS SENSTA? — Medikas	245
LIETUVYBĖS ESTAFETĖ — M. D. E.	247
KIEKVIENA PROGA GALIMA MELSTIS — A. Saulaitis, S.J.	287
HIPIŲ KULTAS — NESUBRENDIMAS — Pr. Alšėnas	320
JAUNIMO ORGANIZACIJOS IR NAUJOS GYVENIMO SĄLYGOS — Rasa Lukoševičiūtė	352
VIŠČIUKAS BE GALVOS — Viktoras Nakas	382
TIK SUAUGUSIEMS! — J. Paliliūnas	384
JAUNA LIETUVAITĖ — TEATRO ŽVAIGŽDĖ — J. V.	385

NUOMONĖS

“DIDŽIŲJŲ KLAUSIMŲ” labirinte — dr. Gr. Valančius	25, 61, 90
---	------------

KNYGOS

ŠAMO EŽERO SEKLIAI — Redaktorius	28
PASIMATYMAS BROLIO MYKOLO GATVĖJE — Danutė Bindokienė	58
NE TIE VARPAI — K. Pažėraitė	59
DABARTIES KANKINIAI — Vytautas Kasnis	96
NAUJAS EILĖRAŠČIŲ RINKINYS — A. Tyruolis	98
TINKAMI JAUNIMUI SKAITINIAI — Nijolė Jankutė	100
NIJOLĖS JANKUTĖS DOVANOS JAUNIMUI — t. alga	137
JAUNIMUI TINKAMI SKAITINIAI — Nijolė Jankutė	138
KNYGA APIE JURGĮ KRASNICKĄ — A. Š.	174
ŠIŲ DIENŲ ABRAOMAS, ŠIŲ LAIKŲ IZAOKAS — Nijolė Jankutė	209
LIŪNĖS SUTEMOS "BADMETIS" — Algis Dirda	250
ŠVIETIMO TARYBOS PREMIJĄ LAIMĖJUSI KNYGA — Daina Kerbelytė	281
NUOTYKINGA D. BRAZYTĖS APYSAKA — titas alga	282
JUOZO SLAVĖNO "BALTIJOS BALSAS" — K. Pažėraitė	355

EILĖRAŠČIAI

J. NARŪNĖ	9
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	47
ZENTA TENISONAITĖ	87
ANTANAS JASMANTAS	109
IŠ AFRIKOS POEZIJOS — išvertė P. Gaučys	116
EGLĖ JUODVALKYTĖ	157
DU SONETAI — A. Tyruolis	185
ZENTA TENISONAITĖ	220
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	266
NATERCIA FREIRE	300
O. MIKAILAITĖ	327
VLADAS ŠLAITAS	342
PIRMIEJI ŽODŽIAI DIEVUI	378
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	379
TĖVYNEJE	31, 64, 101, 141, 175, 210, 251, 284, 354, 389
KALBA	29, 67, 103, 143, 176, 212, 249, 286, 321, 356, 380
FILMAI	178, 323, 358, 391
TEATRAS	33, 69, 105
ATGARSIAI	34, 106, 215

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Tel. 737-8400.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Julija Švabaitė-Gylienė. GABRIUKO UŽRAŠAI. Apysaka, JAV LB Švietimo Tarybos pripažinta tinkama skaityti lituanistinėse mokyklose. Viršelis ir užsklandos Danguolės Stončiūtės. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1973 m. 133 psl., kaina 3 dol.

Nijolė Jankutė. NUO DEVYNIŲ IKI PIRMOS. Apysaka, JAV LB Švietimo Tarybos pripažinta tinkama skaityti lituanistinėse mokyklose. Viršelis Nijolės Vedegytės-Palubinskienės. Išleido Akademinės Skautijos leidykla 1973 m. 144 psl., kaina 3 dol.

LITUANISTIKOS DARBAI. III tomas. Redagavo Vincas Maciūnas. Išleido Lituanistikos Institutas, 2422 W. Marquette Rd., Chicago, Ill. 60629. Įdomiais lituanistikos klausimais rašo: Pranas Skardžius, Vincas Maciūnas, Petras Jonikas, William R. Schmalstieg, Rimvydas Šilbajoris, Julius P. Slavėnas, Bronius Vaškelis, Povilas Reklaitis. 307 psl., kaina 10 dol.

Rimas Černius. LIETUVIŲ KALBOS PRATIMAI šeštai klasei arba dešimtam skyriui. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1973 m.

LIETUVIŲ FOTOGRAFŲ IŠEIVIJOJE PARODA 1972 m. Redagavo Algimantas Kezys, S.J. Išleido Lietuvių Foto Archyvas 1973 m.

VILNIUS KULTŪRŲ KRYŽKELĖJE. Filatelistų draugijos "Lietuva" žurnalas, nr. 2-3, 1973 m. Šis numeris yra skirtas Vilniaus 650 m. sukakčiai paminėti.

MEDICINA, 1973 m. nr. 5. Pasaulio ir Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos leidinys. Redaktorius — dr. Henrikas Armanas. Paskutinis šio redaktoriaus paruoštas numeris, toliau redakcija bus Čikagoje.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. K. Donelaičio Lituanistinės mokyklos mokinių laikraštėlis, 1973 m. nr. 1.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAI IR METINĖ ŠVENTĖ

Konkursas jau pasibaigė gruodžio 15 d. Šiais metais konkurso vertinimo komisiją sudaro redakcinio kolektyvo nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas ir Nijolė Užbalienė. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" metinės šventės — koncerto metu 1974 m. vasario mėn. 2 d., šeštadieni, Jaunimo Centre. Koncerto meninę programą atliks Gina Čapkauskienė ir Nerija Linkevičiūtė, akompanuojant Alvydai Vasaičiui. Visi kviečiami dalyvauti.

NUOŠIRDI PADĖKA "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" RĖMĖJAMS

40 dol. aukojo P. A. Nadalin (už kun. S. Laurinaiti).

Po 5 dol. aukojo: P. Duda, V. Tumasonienė, M. Stankaitis, P. Subačius, E. Vitkus, Irena Borgogni, B. Pūkas, L. Radvila, V. Rygeras, A. Karaitis, B. Ginčiauskas, A. Skrebunas, V. Fidleris.

Po 3 dol. aukojo: B. Jonušas, B. Čyvienė, E. Kaminskas.

Po 2 dol. aukojo: P. Pečkaitis, V. Mitkus, H. Laucius, H. Bagdonas, K. Stravinskas, J. Grigaitis, E. Vaitkūnas.

Po 1 dol. aukojo: A. Žemaitaitienė, M. Kulikauskaitė, K. Genčius, K. Ancerevičienė.